

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Barbora Valentová

Násilná kriminalita a její prevence

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jiří Krupička, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 29. 6. 2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 133 486 znaků včetně mezer.

V Praze dne 29. 6. 2021

Barbora Valentová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala mému vedoucímu diplomové práce, JUDr. Jiřímu Krupičkovi, Ph.D., za jeho vstřícný přístup, cenné rady a odborné vedení mé diplomové práce.

Obsah

Úvod	1
1. Vymezení základních pojmů	2
1.1. Kriminalita	2
1.2. Násilná kriminalita	2
1.3. Násilí	3
2. Fenomenologie násilné kriminality	5
2.1. Stav násilné kriminality	6
2.2. Struktura násilné kriminality	9
2.3. Dynamika násilné kriminality	9
3. Charakteristika násilné kriminality	11
3.1. Loupež	11
3.1.1. Typologie loupeží	16
3.2. Loupežná vražda	19
4. Pachatelé a oběti násilné kriminality	20
4.1. Pachatelé násilné kriminality	20
4.1.1. Pachatelé loupeží	20
4.1.2. Vliv alkoholu a jiných návykových látek	21
4.1.3. Kriminální recidiva	22
4.2. Oběti násilné kriminality	24
4.2.1. Oběti loupeží	24
4.2.2. Viktimnost	25
4.2.3. Viktimizace	27
5. Etiologie násilné kriminality	29
5.1. Kriminologické teorie násilné kriminality	29
5.2. Etiologičtí činitelé násilné kriminality	29
5.2.1. Rodina	29
5.2.2. Škola	30
5.2.3. Zaměstnání	31
5.2.4. Volný čas	31
5.2.5. Média	32
5.2.6. Návykové látky	33
6. Prevence násilné kriminality	36

6.1. Dělení prevence kriminality podle obsahového zaměření.....	36
6.1.1. Sociální prevence.....	37
6.1.2. Situační prevence	40
6.1.3. Viktimologická prevence	48
6.2. Dělení prevence kriminality podle okruhu adresátů.....	51
6.2.1. Primární prevence	52
6.2.2. Sekundární prevence.....	52
6.2.3. Terciární prevence.....	53
6.3. Dělení prevence kriminality podle dalších kritérií.....	54
6.4. Prevence násilné kriminality v České republice	54
6.4.1. Probační a mediační služba	54
6.4.2. RUBIKON Centrum.....	56
6.5. Prevence násilné kriminality v zahraničí	57
Závěr	59
Seznam použitých zdrojů	61
Abstrakt	68
Klíčová slova	68
Abstract	69
Keywords	69

Úvod

Násilná kriminalita provází společnost od nepaměti. Přesto se jedná o téma, které je stále relevantní, neboť stejně jako společnost se i násilná kriminalita vyvíjí. Změny spočívají nejen v jejím meziročním nárůstu nebo poklesu, ale například i v nových způsobech provedení konkrétních trestných činů. Jedná se o typ kriminality, kterému je ze strany policie, médií i veřejnosti věnována velká pozornost, protože svými podobami vzbuzuje závažné obavy o vlastní bezpečí. Téma násilné kriminality je velice rozsáhlé a rozsahem diplomové práce těžko postižitelné. Z toho důvodu je cílem této diplomové práce poskytnout alespoň základní přehled nejen o násilné kriminalitě jako takové, ale i její prevenci. K tomu jsou využity zejména poznatky získané studiem české i zahraniční odborné literatury, výzkumů Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, právních předpisů a také analýza dat ze statistik Policie České republiky. Celá práce je navíc doplněna o příklady z praxe. Tato diplomová práce by měla především odpovědět na otázky, jak se násilná kriminalita vyvíjí od počátku tisíciletí, jaké jsou její příčiny a zda je možné násilné kriminalitě efektivně předcházet. Protože do násilné kriminality spadá celá řada trestných činů, o nichž by bylo v rámci omezeného rozsahu diplomové práce těžké pojednat, je tato diplomová práce zaměřena na jeden konkrétní trestný čin, a to trestný čin loupeže.

Diplomová práce je členěna na šest kapitol. První kapitola vymezuje základní pojmy, jež se s násilnou kriminalitou pojí, a trestné činy, které jsou do násilné kriminality řazeny. Ve druhé kapitole jsou analyzována data poskytující informace o podílu násilné kriminality na kriminalitě celkové, stavu násilné kriminality na celém území České republiky i v jejích jednotlivých krajích a struktuře násilné kriminality v roce 2020. Dále je zde uvedena také dynamika násilné kriminality od počátku tisíciletí do roku 2020. Třetí kapitola se věnuje charakteristice násilné kriminality se zaměřením na trestný čin loupeže, jeho typologii a mezinárodní srovnání. Ve čtvrté kapitole je pojednáno o pachatelích násilné kriminality a pachatelích loupeží, typologii pachatelů loupeží, vlivu alkoholu i jiných návykových látek na páchaní trestné činnosti a kriminální recidivě. Tato kapitola se rovněž zabývá oběťmi násilné kriminality, oběťmi loupeží a také viktimmností i viktimizací obětí. V páté kapitole jsou uvedeny kriminologické teorie a na příkladech etiologických činitelů vysvětleny příčiny páchaní násilné kriminality. Šestá kapitola se zaměřuje na prevenci násilné kriminality, její dělení a konkrétní příklady projektů a programů v České republice i zahraničí.

1. Vymezení základních pojmů

Pro vymezení trestných činů, které spadají do násilné kriminality, stejně jako pro jejich následné zkoumání je zapotřebí předně vysvětlit několik důležitých pojmů.

1.1. Kriminalita

Kriminalita neboli zločinnost, její kontrola, pachatelé a oběti jsou předmětem zkoumání vědy nazývajícím se kriminologie. Kriminologie rozlišuje juristické a sociologické pojetí kriminality. Podle pojetí **juristického** (nebo také legálního) se zločinem rozumí jen to, co je za zločin (myšleno trestný čin) označeno zákonodárcem, tedy že kriminalitu představují trestné činy uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku. V **sociologickém** pojetí kriminalitu utváří i ty sociálně patologické jevy, které trestní právo neupravuje, nicméně s trestným činem souvisí, ba dokonce jsou mnohdy jeho příčinou. Jedná se například o prostituci, zneužívání drog, alkoholismus a jiné. Sociologické pojetí je tedy na rozdíl od toho juristického neurčité, avšak právě ona neurčitost je důležitá pro kritický náhled na platnou právní úpravu. Ideální je tedy kombinace obou přístupů, kdy výchozí je pojetí juristické a pojetí sociologické umožňuje hodnocení zahrnující případné úvahy o úpravě platného práva.¹

1.2. Násilná kriminalita

Násilná kriminalita je kriminologickým pojmem. Trestní právo ji jako pojem shrnující skutkové podstaty trestných činů nepoužívá, a proto se trestné činy, které se řadí do násilné kriminality, nalézají napříč zvláštní částí trestního zákoníku.² Konkrétně se jedná o hlavu I – Trestné činy proti životu a zdraví, hlavu II – Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, hlavu IV – Trestné činy proti rodině a dětem, hlavu V – Trestné činy proti majetku a hlavu a hlavu X – Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných. Někteří autoři do násilné kriminality zahrnují i jiné trestné činy, například znásilnění. Tento trestný čin je ale v kriminologii řazen do kriminality mravnostní. Tomuto řazení odpovídají i statistiky Policie České republiky, které jsou základním zdrojem dat o kriminalitě. Přehled trestných činů spadajících do násilné kriminality poskytuje Tabulka č. 1. Co se týče trestných činů, které jsou v těchto statistikách evidovány, mám za to, že v případě

---

¹ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 23-25.

² *Ibid*, s. 273.

trestného činu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru se o násilnou kriminalitu nejedná. Byť užití násilí není u tohoto trestného činu samozřejmě možné zcela vyloučit, domnívám se, že v drtivé většině případů se pachatelé při tomto trestném činu násilí nedopouští.

Tabulka č. 1 – Přehled trestných činů řazených do násilné kriminality

hlava I - Trestné činy proti životu a zdraví	§ 140, 142	vražda
	§ 141	zabití
	§ 143	usmrcení z nedbalosti
	§ 145 - 146a	úmyslné ublížení na zdraví
	§ 158	rvačka
	§ 159 - 162	usmrcení lidského plodu
hlava II - Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství	§ 170, 171	omezování a zbavování osobní svobody
	§ 173	loupež
	§ 174	brání rukojmí
	§ 175	vydírání
	§ 176	omezování svobody vyznání
	§ 177	útisk
	§ 178	porušování domovní svobody
hlava IV - Trestné činy proti rodině a dětem	§ 179	porušování svobody sdružování a shromažďování
	§ 195	opuštění dítěte nebo svěřené osoby
	§ 198	týrání svěřené osoby
	§ 199	týrání osoby žijící ve společném obydlí
hlava V - Trestné činy proti majetku	§ 200	únos dítěte a osoby stížená duševní poruchou
	§ 208	neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru
hlava X - Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných	§ 323 - 326	násilí proti úřední osobě a orgánu veřejné moci
	§ 352	násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci
	§ 353	nebezpečné vyhrožování
	§ 354	nebezpečné pronásledování
	§ 144, 149, 172	ostatní násilné TČ (účast na sebevraždě, mučení a jiné nelidské a kruté zacházení, zavlčení)

Zdroj: Policejní statistiky, trestní zákoník³

1.3. Násilí

Rozdíly v nejednotně používaném pojmu násilné kriminality tkví ve dvou zásadních otázkách. Zda do násilné kriminality řadit jen násilí **fyzické** nebo i to **psychické** a směřuje-li

³ Statistické přehledy kriminality za rok 2020. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>; zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

násilí pouze proti **osobám** nebo také proti **věcem**.⁴ Podle mého názoru je vhodné do násilné kriminality zahrnovat všechny jmenované formy násilí, protože zamýšleného cíle může být dosaženo použitím každé z nich. Tak například při loupeži může pachatel v úmyslu zmocnit se cizí věci překonávat odpor tím, že proti osobě užije násilí jak fyzické (např. rány pěstí), tak i psychické (např. pod pohrůžkou ran pěstí). Výzva k vydání věci pod pohrůžkou bezprostředního násilí přitom nemusí mít nutně verbální podobu.⁵

Příklad č. 1

*Do banky v Hranicích vstoupil 7. července 2016 v pravé poledne dvaadvacetiletý muž, který přistoupil k přepážce a zde zaměstnané žene podal lístek s textem, v němž ji vyzýval k vydání hotovosti pod pohrůžkou použití zbraně. Žena mu vydala hotovost v řádu desítek tisíc korun a pachatel následně odešel. Protože jeho jednání zachytily bezpečnostní kamery, předali policisté kamerový záznam médiím a požádali veřejnost o spolupráci. Po zveřejnění záznamu se policii přihlásili svědci, na základě jejichž poznatků policisté pachatele později zadrželi.*⁶

Stejně tak může pachatel užít násilí i proti věci, kdy se o danou věc s osobou proti její vůli přetahuje. Motivací násilí je buď **nepřátelství** (např. vražda ze msty nebo ublížení na zdraví) anebo se jedná o násilí **instrumentální**, které slouží dalšímu účelu (např. vražda na objednávku nebo loupež).⁷

---

⁴ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ. *Násilná kriminalita*. Praha: Leges, 2014. Teoretik, s. 14-17.

⁵ § 173 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶ Objasněná loupež. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/objasnena-loupez-286663.aspx>.

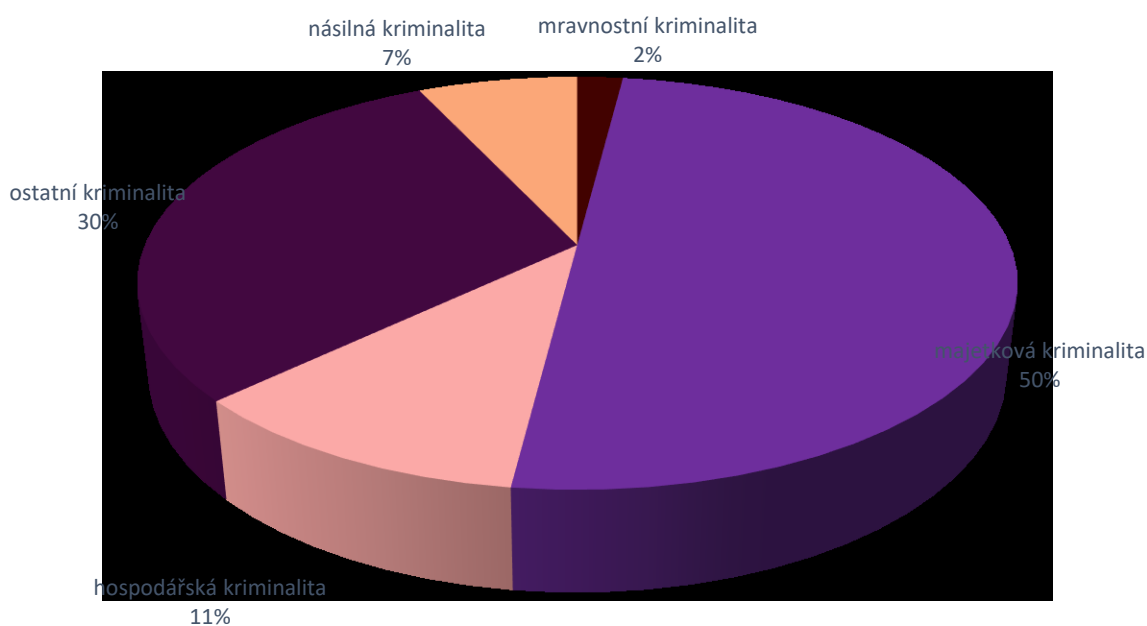
⁷ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 14.

2. Fenomenologie násilné kriminality

Aby bylo možné kriminalitu efektivně kontrolovat, je nutné ji nejprve poznat. Prvním ze dvou základních přístupů zkoumání kriminality je přístup fenomenologický, který spočívá v popisu stavu, struktury a dynamiky kriminality prostřednictvím analýzy dat ze statistik nebo výzkumů.⁸ Díky této analýze je mimo počet trestných činů možné rovněž zjistit, kolik těchto trestných činů bylo spácháno například recidivisty nebo pod vlivem alkoholu.

Před zkoumáním násilné kriminality jako takové je vhodné zjistit, jakou část celkové kriminality tvoří. Podíl násilné kriminality na kriminalitě celkové podle Grafu č. 1 činí 7 %. Ač tato hodnota není nijak vysoká, je nutné brát ohled na skutečnost, že se jedná o kriminalitu, z které mají občané největší strach.⁹

Graf č. 1 – Struktura celkové kriminality v roce 2020

Zdroj: Policejní statistiky¹⁰

⁸ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 25.

⁹ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 27.

¹⁰ Statistické přehledy kriminality za rok 2020. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>.

2.1. Stav násilné kriminality

Pro popis stavu kriminality slouží zejména **rozsah** kriminality, který na vymezeném území za sledované období v absolutních číslech udává například počet zde spáchaných trestných činů. Ve statistikách se zároveň uvádí, kolik z těchto trestných činů bylo objasněno, díky čemuž je následně možné zjistit míru objasněnosti jednotlivých trestných činů. Protože údaj o počtu spáchaných trestných činů při porovnávání hodnot v územních celcích s různou velikostí nezohledňuje počet obyvatel na daných územích, používá se pro popis stavu kriminality ještě jeden ukazatel, a to **intenzita** nebo také úroveň kriminality.¹¹ Například nejvyšší počet trestných činů v jednom z krajů ještě nutně neznamená, že je tento kraj z celé republiky zasažen kriminalitou nejvíce. Po přepočtu na počet obyvatel se může totiž ukázat, že trestná činnost je v jiném kraji daleko intenzivnější. Intenzita kriminality je vyjádřena indexem, který udává, jaký počet konkrétního trestného činu připadá například na 100 000 obyvatel. Tento index se vypočítává pomocí vzorce uvedeného ve Schématu č. 1.¹²

Schéma č. 1 – Vzorec pro výpočet indexu kriminality

$$\text{index} = \frac{\text{počet trestných činů}}{\text{počet obyvatel na vymezeném území}} \times 100\,000$$

Zdroj: VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice, s. 142 (převzato a upraveno).

Tabulka č. 2 udává, že objasněnost celkové kriminality činí 47 %. V případě násilné kriminality je tato hodnota ale podstatně vyšší. Objasněnost násilné kriminality totiž dosahuje až 67 %. Tento rozdíl je dán hned několika důvody. Roli hraje zejména skutečnost, že se oběti násilné kriminality dostávají do kontaktu s pachateli, které tak mohou následně popsat nebo je při rekognici i identifikovat.¹³ Stejně tak k vyšší objasněnosti násilné kriminality přispívají stopy především z místa činu, těla oběti nebo předmětů, které byly k trestnému činu použity. Význam má také pozornost, kterou orgány činné v trestním řízení násilné kriminalitě z důvodu její závažnosti věnují.¹⁴

¹¹ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 32.

¹² VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice, s. 141-142.

¹³ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Vysokoškolské učebnice, s. 121.

¹⁴ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 27-28.

Tabulka č. 2 – Stav násilné kriminality v roce 2020

trestný čin	registrováno	objasněno	objasněnost (%)
vražda	130	120	92
usmrčení lidského plodu	0	0	0
zabití	1	1	100
usmrčení z nedbalosti	76	7	9
opuštění dítěte nebo svěřené osoby	3	1	33
únos dítěte a osoby stížená duševní poruchou	6	0	0
loupež	1 248	837	67
násilí proti úřední osobě a orgánu veřejné moci	578	496	86
úmyslné ublížení na zdraví	3 892	2 614	67
rvačka	3	3	100
násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci	44	26	59
brání rukojmí	2	2	100
nebezpečné vyhrožování	1 745	1 372	79
nebezpečné pronásledování	336	225	67
vydírání	1 081	715	66
omezování a zbavování osobní svobody	140	108	77
porušování domovní svobody	2 152	1 179	55
neoprávněný zásah do práva k domu	172	107	62
týrání svěřené osoby	185	80	43
týrání osoby žijící ve společném obydlí	428	256	60
omezování svobody vyznání	0	0	0
útisk	20	9	45
porušování svobody sdružování a shromažďování	0	0	0
ostatní násilné TČ	5	4	80
násilná kriminalita	12 247	8 162	67
CELKOVÁ KRIMINALITA	165 525	77 786	47

Zdroj: Policejní statistiky¹⁵

V Moravskoslezském kraji je dle Grafu č. 2 a Tabulky č. 3 evidován nejvyšší počet trestných činů spadajících do násilné kriminality. Naopak nejmenší počet těchto trestných činů je evidován v kraji Pardubickém. Po přepočtu na počet obyvatel je z indexu zřejmé, že násilnou kriminalitou je skutečně nejméně zasažen kraj Pardubický, nicméně nejvíce je tímto druhem kriminality zasažen kraj Ústecký, nikoli Moravskoslezský. V Moravskoslezském kraji totiž na 100 000 obyvatel připadá 144 trestných činů řazených do násilné kriminality, kdežto v kraji Ústeckém připadá na stejný počet obyvatel 165 těchto trestných činů.

¹⁵ Statistické přehledy kriminality za rok 2020. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>.

Graf č. 2 – Stav násilné kriminality v krajích v roce 2020

Zdroj: Policejní statistiky, statistiky Českého statistického úřadu¹⁶

Tabulka č. 3 – Stav násilné kriminality v krajích v roce 2020

kraj	registrováno	počet obyvatel	index (100 000)
Praha	1 464	1 335 084	110
Středočeský	1 261	1 397 997	90
Jihočeský	795	643 551	124
Plzeňský	667	591 041	113
Ústecký	1 350	817 004	165
Královéhradecký	557	550 803	101
Jihomoravský	1 247	1 195 327	104
Moravskoslezský	1 715	1 192 834	144
Olomoucký	811	630 522	129
Zlínský	555	580 119	96
Vysočina	506	508 852	99
Pardubický	346	522 856	66
Liberecký	619	442 476	140
Karlovarský	354	293 311	121

Zdroj: Policejní statistiky, statistiky Českého statistického úřadu¹⁷

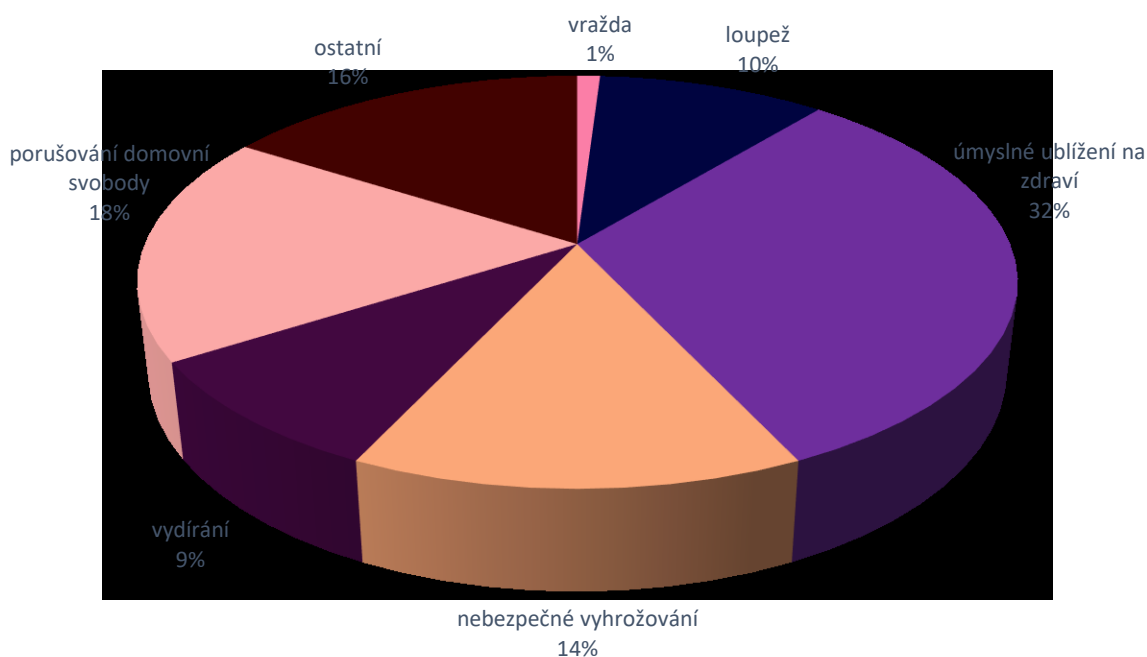
¹⁶ Statistické přehledy kriminality za rok 2020. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>; Počet obyvatel podle regionů soudržnosti, krajů a okresů v roce 2020. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/121739346/13006220q414.pdf/5026b5e4-94e1-4b43-9435-0288ceb47312?version=1.1>.

¹⁷ Statistické přehledy kriminality za rok 2020. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>; Počet obyvatel podle regionů soudržnosti, krajů a okresů v roce 2020. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z:

2.2. Struktura násilné kriminality

Dalším ukazatelem popisujícím kriminalitu je struktura kriminality.¹⁸ Ta poměřuje absolutní čísla ve vztahu k celku a dá se z ní proto například vyčíst, jaké procento z celkové kriminality zaujímá konkrétní trestný čin. Z Grafu č. 3 je patrné, že v rámci násilné kriminality je nejčastěji páčán trestný čin úmyslného ublížení na zdraví. Ten spolu s trestným činem loupeže a trestným činem vraždy patří k nejzávažnějším trestným činům násilné kriminality.¹⁹

Graf č. 3 – Struktura násilné kriminality v roce 2020

Zdroj: Policejní statistiky²⁰

2.3. Dynamika násilné kriminality

Dynamika kriminality poskytuje náhled na vývoj kriminality v určitém období. Změny v tomto vývoji se interpretují jako vzestupná nebo sestupná tendence (nebo také trend) kriminality, případně jako stagnace kriminality, pokud hodnoty zůstávají stejné.²¹ Podle Grafu

<https://www.czso.cz/documents/10180/121739346/13006220q414.pdf/5026b5e4-94e1-4b43-9435-0288ceb47312?version=1.1>.

¹⁸ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 33.

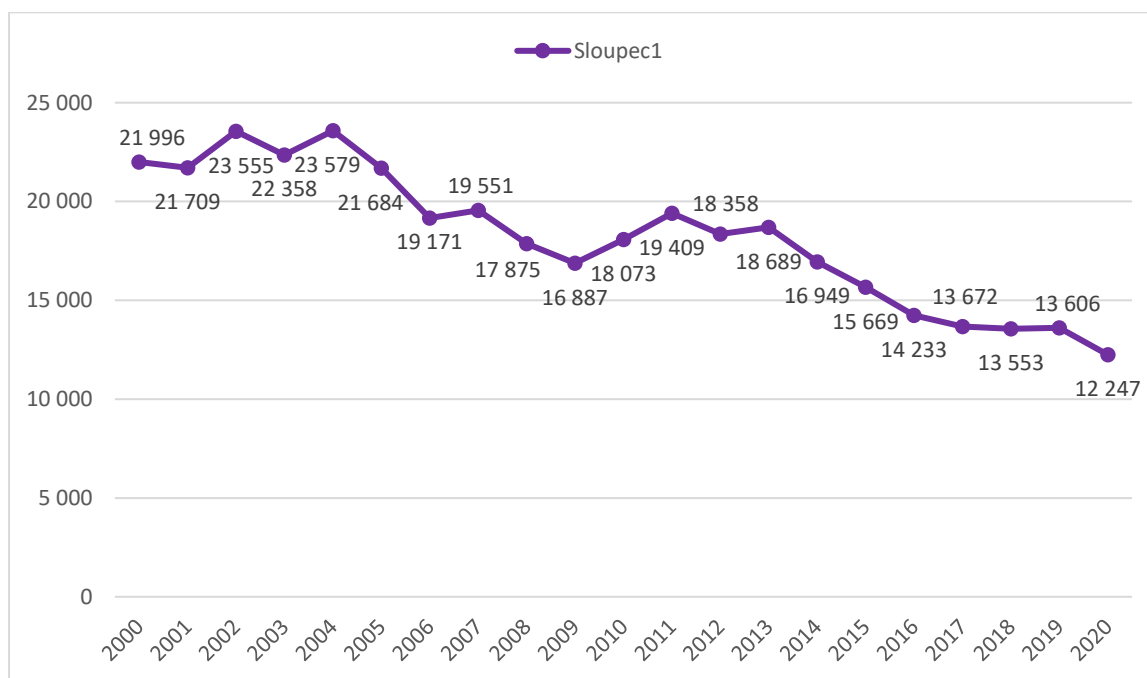
¹⁹ SVATOŠ, Roman, 2012, op. cit., s. 119.

²⁰ Statistické přehledy kriminality za rok 2020. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>.

²¹ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 34.

č. 4 násilná kriminalita v průběhu let 2000-2013 kolísala okolo průměrné roční hodnoty 20 000 trestných činů. Nejvyšší hodnoty dosáhla v roce 2004, kdy bylo spácháno 23 579 trestných činů. Od roku 2014 (s výjimkou roku 2019, kdy mírně stoupla) postupně klesala až na hodnotu 12 247 trestných činů v roce 2020, což oproti její nejvyšší hodnotě představuje téměř dvojnásobný pokles.

Graf č. 4 – Dynamika násilné kriminality v letech 2000-2020

Zdroj: Policejní statistiky²²

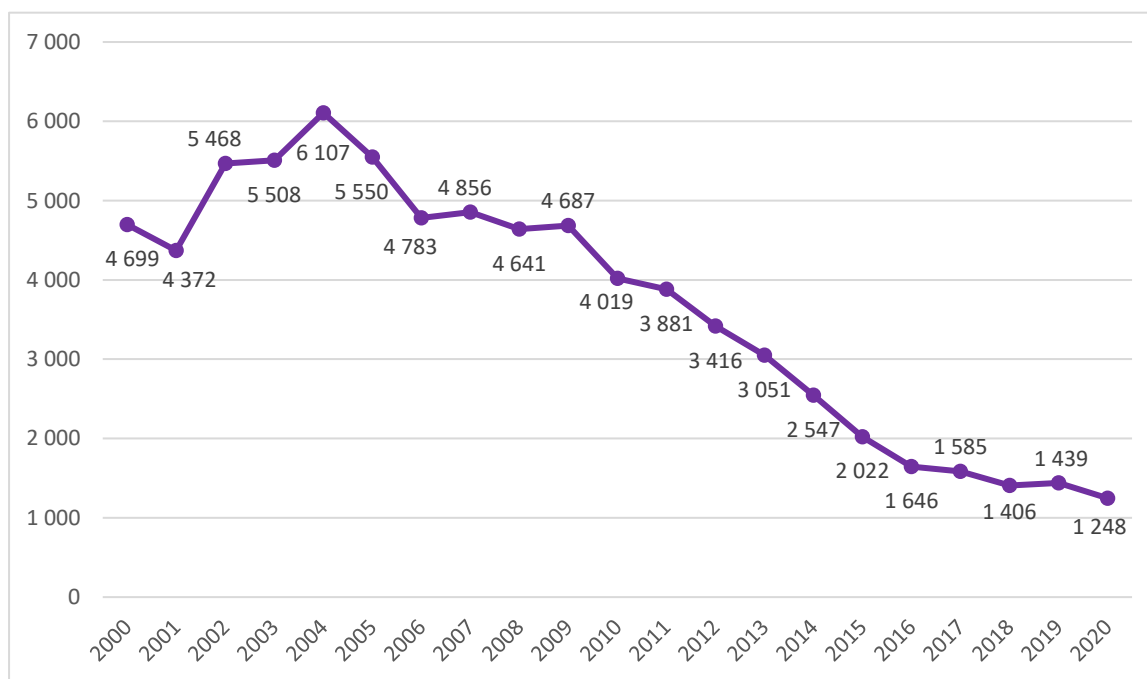
²² Statistické přehledy kriminality za rok 2020. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>.

3. Charakteristika násilné kriminality

Trestný čin může být spáchán dvěma různými způsoby. Prvním z nich je situace, kdy je trestný čin spáchán po předchozí **přípravě**. Tato příprava spočívá zejména v opatření zbraně a vytipování vhodné oběti, času a místa. Pachatel může například zvolit místo s menším počtem obyvatel, při přepadení oběti využít moment překvapení nebo se při útoku v uzavřených prostorech zabezpečit proti nečekanému vyrušení. Druhou variantou jsou situace, při kterých je trestný čin páchan **bez přípravy**. V těchto případech pachatel většinou pouze využívá vhodnou příležitost, která se mu naskytne, aniž by spáchání trestného činu plánoval. Naopak v situacích, kdy je trestný čin páchan v afektu, pachatel nad vhodností místa nebo času vůbec nepřemýšlí. Stejně tak je možné rozlišovat, zda ke spáchání trestného činu byla použita **zbraň** nebo se pachatel trestného činu dopustil **beze zbraně**.²³

3.1. Loupež

Graf č. 5 – Dynamika loupeží v letech 2000-2020

Zdroj: Policejní statistiky²⁴

²³ ŠIMOVČEK, Ivan. *Kriminalistika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 336-338.

²⁴ Statistické přehledy kriminality za rok 2020. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>.

Loupeže jsou dle Grafu č. 3 a Tabulky č. 2 v rámci násilné kriminality jedním z nejčastěji páchaných trestných činů s objasněností 67 %. Z Grafu č. 5 je zřejmé, že jejich hodnota v průběhu let 2000-2009 kolísala kolem průměrného počtu 5 000 loupeží ročně. Nejvyššího počtu dosáhly roku 2004, v němž došlo k 6 107 loupežím. Od roku 2010 (vyjma roku 2019, během něhož jejich počet mírně stoupl) postupně klesly na hodnotu 1 248 za rok 2020, což představuje oproti začátku tisíciletí bezmála tříčtvrtinový pokles.

Tabulka č. 4 – Stav loupeží ve vybraných státech v roce 2017

stát	počet loupeží	index (100 000)
Omán	33	1
Benin	182	2
Keňa	2 713	5
Rusko	9 104	6
Slovensko	469	9
Filipíny	16 073	15
Česko	1 585	15
Norsko	781	15
Kamerun	4 458	18
Maledivy	87	18
Polsko	8 114	21
Švýcarsko	1 746	21
Rakousko	2 610	30
Austrálie	9 592	39
Mongolsko	1 233	40
Německo	38 849	47
Itálie	31 167	51
Kazachstán	9 469	52
USA	320 600	99
Španělsko	61 763	132
Maroko	48 174	135
Francie	100 080	154
Bahamy	630	165
JAR	189 094	332
Brazílie	167 661	806
Kostarika	78 581	1588

Zdroj: Statistiky Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu²⁵

²⁵ Robbery. *United Nations Office on Drugs and Crime* [online]. [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: <https://dataunodc.un.org/data/crime/Robbery>.

Podle Tabulky č. 4 je v celosvětovém měřítku z dostupných dat loupežemi nejvíce zasažena Kostarika. Naproti tomu Omán je loupežemi zasažen nejméně. V Ománu připadá na 100 000 obyvatel 1 loupež, zatímco v Kostarice na stejný počet obyvatel připadá 1 588 loupeží. V Česku připadá na tentýž počet obyvatel 15 loupeží, a co se postavení v žebříčku týče, nachází se takřka v jeho první čtvrtině. Je rozhodně na místě se zamyslet nad pozicí České republiky v rámci zmíněného spektra. Omán je velmi religiózní a konzervativní stát, což ve výsledku znamená, že jsou tam velmi přísné tresty v případě porušení zákonů. Typickým pro Omán je například přísný zákaz požívání alkoholu na veřejnosti. Oproti tomu Kostarika, vykazuje velký nárůst organizovaného zločinu, v jehož důsledku je vláda nucena posilovat policejní dohled nad turisticky vytiženými oblastmi, čímž ještě více posiluje kriminalita v oblastech méně hlídaných. Skutečnost, že je Česká republika na škále mnohem blíže Ománu než Kostarice, přestože zde v porovnání s Ománem nejsou tak tvrdé postihy za nedodržování zákonů a jedná se o víceméně sekularizovaný stát, vnímám velmi pozitivně. Podle mého názoru to poukazuje na skutečně fungující systém prevence kriminality.

Motivem je v případě loupeží zisk majetkového prospěchu.²⁶ Jejich řazení do majetkové kriminality by ale bylo nesprávné, protože loupeže jsou páčány odlišným způsobem, a to právě užitím násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí. Majetkový prospěch, který pachatelé tímto trestným činem získají, je často mizivý.²⁷ Mnohdy ho obratem použijí na nákup alkoholu, pod jehož vlivem už v době páčání loupeže mnohokrát jsou.²⁸ Dalším důvodem, pro který se pachatelé loupeží dopouštějí, je například potřeba získat finance na drogy nebo hrací automaty.²⁹

Příklad č. 2

Pachatel závislý na drogách bez zdroje příjmů získával prostředky na obživu, návykové látky i gambling trestnou činností. Naposledy byl odsouzen za loupež, které se s revolverem dopustil na čerpací stanici. V minulosti spáchal loupež s nožem, loupeže, při nichž napadal ženy a snažil se zmocnit jejich kabelek, krádeže aut, s nimiž bez řidičského průkazu jezdil, krádeže věcí z aut, kdy se snažil ze získaných platebních karet vybírat peníze, a při nákupu

---

²⁶ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 43.

²⁷ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 279.

²⁸ ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. Díl II, Zvláštní část. 4. nezměn. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2002, s. 79.

²⁹ SVATOŠ, Roman, 2012, op. cit., s. 126.

*mobilního telefonu se dopustil i úvěrového podvodu. Prvním trestným činem v jeho sedmnácti letech byla krádež.*³⁰

Loupeže jsou ve většině případů páchany ve městě, kde díky velkému počtu obyvatel mohou pachatelé snadno splynout s davem. Anonymitu si rovněž zajišťují například slunečními brýlemi, čepicemi, punčocháči nebo maskami, jimiž si zakrývají obličej.³¹ V případech, kdy pachatelé maskování nevyužívají, mohou vstoupit na místo činu, aniž by vzbudili podezření a díky tomu mohou také předstírat, že jsou zákazníci.³² K loupežím nejčastěji dochází na místech veřejnosti přístupných v pozdních večerních nebo nočních hodinách.³³ Nezřídka je loupež páchaná ve spolupachatelství, v jehož důsledku je vůle oběti ke kladení odporu snížena.³⁴ Během loupeže se může původní pohrůzka bezprostředního násilí snadno změnit v užití násilí.³⁵ Přestože je většina loupeží spáchána bez použití zbraně, pachatelé se častěji snaží oběti zastrašit atrapami, které zaskočené oběti v daný moment nedokážou od pravých zbraní spolehlivě rozeznat. Loupež je trestným činem, u něhož se často objevují nové způsoby provedení. Příkladem může být nárůst případů, v nichž pachatel podáním omamných nebo uspávacích prostředků, mnohdy v kombinaci s alkoholem, sníží schopnost obrany oběti.³⁶ Právě způsob provedení loupeže má značný význam pro dopadení pachatele.

Příklad č. 3

Policisté od 27. srpna 2009 prošetřovali sérii loupeží v Praze 7. Protože popis pachatele i způsob provedení byl vždy téměř totožný, dospěli k závěru, že se jedná o stejného pachatele. Ten si k loupeži vždy vybral bar nebo hernu, po vstupu si objednal pivo, s nímž se posadil do kouta na konci místnosti, a po jeho vypití požádal o účet. Po příchodu obsluhy vytáhl střelnou zbraň a požadoval vydání hotovosti. Celkem při pěti loupežích tímto způsobem získal necelých pětatřicet tisíc korun. Protože bylo vysoce pravděpodobné, že se pachatel dopustí tohoto trestného činu znovu, přijali policisté rozsáhlá preventivní opatření. Obsluhy heren a barů v Holešovicích vybavili portrétem pachatele a informovali je o způsobu provedení loupeží.

---

³⁰ MAREŠOVÁ, Alena. *Kriminální recidiva a recidivisté: (charakteristika, projevy, možnosti trestní justice)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie, s. 295.

³¹ SVATOŠ, Roman, 2012, op. cit., s. 127.

³² DE GREGORIO, Eugenio. *Dynamics of a robbery: criminological aspects, security issues and prevention – an exploratory study*. Police Practice and Research. 2011, 12(3), s. 255.

³³ ZAPLETAL, Josef, 2002, op. cit., s. 79.

³⁴ HOLCR, Květoň a Jaroslav FENYK. *Kriminologie*. Bratislava: Iura Edition, 2008, s. 240.

³⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Beck, 2004, s. 437.

³⁶ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 279-280.

Okolo sedmnácté hodiny večer 7. září 2009 přišel do jednoho z barů osmadvacetiletý muž, objednal si pivo a posadil se do rohu místnosti. Barmanka dle portrétu poznala, že se jedná o pachatele. V klidu ho obsloužila, ale ihned poté zavolala policii, která po příjezdu muže zadržela. Pachatel měl na sobě stejný oděv jako v případě předchozích loupeží, ke kterým se spolu se zde plánovanou loupeží doznal a policisté u něj zajistili i střelnou zbraň.³⁷

Loupežím stále častěji předchází příprava, která obnáší především naplánování vhodného času nebo obstarání zbraně, vozidla a maskování. Roli hraje i místo, které si pachatel pro spáchání loupeže vybere. Jeho následný postup bude jiný v případě loupeže na odlehlém místě oproti loupeži páchané ve městě, stejně jako při loupeži v uzavřeném nebo otevřeném prostoru.³⁸ Někteří pachatelé se místo loupeží bank raději dopouští loupeží vozidel přepravujících peníze, z nichž mohou rovněž získat velké finanční částky, ale nevystavují se přitom riziku uvíznutí uvnitř uzavřeného prostoru.³⁹ V rámci přípravy si pachatel zvolené místo může obhlédnout a zajistit si únikovou cestu. Informacím získaným o oběti může pachatel navíc přizpůsobit svůj útok. Ten bude v případě oběti seniora zcela odlišný oproti situaci, kdy se obětí útoku stane ozbrojený hlídač. Pachatel může rovněž využít vhodné situace například při útoku proti člověku v podnapilém stavu. Stejně tak může nevhodnou situaci ovlivnit vylákáním oběti pod nejrůznějšími záminkami z dohledu případných svědků. Celý čin může pachatel takto plánovat sám nebo také se spolupachateli.⁴⁰

Příklad č. 4

Od listopadu roku 2012 se tři muži připravovali na přepadení poštovního vozu, které si i několikrát nanečisto vyzkoušeli. Poblíž chaty na Dobříšsku si z větví vytvořili úkryt, z něhož pozorovali nejen pohyb a dojezdový čas vozu, ale i chování poštovních doručovatelů. Po čtvrt roce jeden z nich nakonec plánovanou loupež oznámil policii, která zjistila, že se jedná o opakovaně stíhané jedince. U jednoho z mužů byly během domovní prohlídky nalezeny

---

³⁷ Poslední loupež už nestihl. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/posledni-loupez-uz-destihl.aspx>.

³⁸ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, op. cit., s. 437-439.

³⁹ FISHER, Bonnie S. a Steven P. LAB. *Encyclopedia of victimology and crime prevention*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2010, s. 28.

⁴⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, op. cit., s. 437-439.

*vysílačky, paralyzéry i pouta. Policisté jednoho z nich zadrželi, druhý unikl a nejprve se skrýval, následně ale na policii sám přišel.*⁴¹

3.1.1. Typologie loupeží

Existují různé typologie loupeží, které tento trestný čin podle různých kritérií třídí do odlišných kategorií. Například v policejních statistikách jsou rozlišovány loupeže a loupeže na finančních institucích.⁴² Obdobné je členění na loupeže zaměřené na instituce (nebo také obchodní) a loupeže zaměřené na osoby. Loupeže na institucích často obnáší větší zisk, ale zároveň vyžadují alespoň minimální přípravu. Loupeže na osobách jsou oproti tomu mnohdy impulzivní a byť při nich nejsou tolik užívány zbraně, vedou častokrát k závažným zraněním obětí.⁴³ Podle situace, při níž se loupež odehrává, je možné odlišovat loupeže bankovní, automobilové, v průběhu krádeže vloupáním a pouliční.⁴⁴ Stejně tak lze dle charakteru objektu napadení rozlišit loupeže peněžních ústavů, obchodů a provozoven, dopravních prostředků a přeprav peněz, bytů a loupeže prosté na ulicích nebo v parcích zpravidla bez předchozí přípravy.⁴⁵

Příklad č. 5

*Ve vlaku z Prahy do Krakova mezi stanicemi Jistebník a Ostrava-Svinov přistoupil 5. října 2020 kolem půl druhé odpoledne čtyřiatřicetiletý muž do kupé k mladíkovi, po němž pod pohrůžkou fyzického násilí požadoval peníze. Mladík mu z obavy o život vydal hotovost ve výši několik tisíc korun a pachatel následně v ostravské stanici vystoupil. Policisté zjistili, že se jednalo o muže, který byl v minulosti již odsouzen, a později ho zadrželi.*⁴⁶

Podle mého názoru lze uvedené dělení shrnout dle cíle útoku do dvou hlavních kategorií. V rámci každé z nich je následně možné rozlišovat další dvě podskupiny. První kategorií jsou loupeže mířící proti institucím, v níž by do jedné podskupiny spadaly loupeže bank, pošt, obchodů, čerpacích stanic, barů apod. a do druhé podskupiny by se řadily loupeže dopravních

---

⁴¹ Plánovaná loupež a další případy. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/planovana-loupez-a-dalsi-pripady.aspx>.

⁴² Statistické přehledy kriminality za rok 2020. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>.

⁴³ VEČERKA, Kazimír. Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. Studie, s. 106.

⁴⁴ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 419.

⁴⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, op. cit., s. 438.

⁴⁶ Loupež. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/loupez-589802.aspx>.

prostředků a přeprav peněz. Druhou kategorií představují loupeže mířící proti osobám, v jejímž rámci by do jedné podskupiny patřily loupeže v obydlí a do podskupiny druhé by náležely loupeže prosté na ulicích, v parcích atd.

Dalším příkladem typologie loupeží je jejich dělení podle existence počátečního kontaktu mezi pachatelem a obětí. První skupinou jsou loupeže bez předchozího kontaktu, v jejichž rámci je možné dále rozlišovat, zda je oběť napadena ze zálohy nebo frontálně. Při napadení ze zálohy se do poslední chvíle skrytý pachatel k oběti přiblíží zpravidla z boku nebo zezadu a následně ji nečekaným útokem ochromí, aniž by oběť měla příležitost se bránit. V důsledku uvedených útoků oběť mnohdy upadne do bezvědomí.⁴⁷

Příklad č. 6

Do domu v Tchořovicích vnikl okolo třetí hodiny odpoledne 6. prosince 2019 neznámý pachatel. Zde udeřil zezadu do hlavy starší ženu, která upadla do bezvědomí, a následně si z domu odnesl hotovost, hodinky a šperky v hodnotě desítek tisíc korun. Zranění v obličeji a na hlavě ženy si vyžádaly lékařské ošetření.⁴⁸

Při podobných útocích je oběť často dokonce ohrožena na životě. V těchto případech oběť obvykle není následně schopna pachatele popsat. Při frontálním napadení dochází k útoku zepředu a oběť má proto příležitost pachatele vidět a útoku se ubránit. Druhou skupinou jsou loupeže po předchozím kontaktu, v jehož průběhu se oběti po určitou dobu pohybují ve společnosti pachatele. Někdy pachatel s úmyslem zmocnit se věci oběti, kontakt sám naváže. Příkladem může být situace, kdy pachatel oběť pod klamavou záminkou vyláká na místo, kde ji následně napadne a zmocní se veškeré hotovosti, kterou má oběť u sebe. Jindy takový úmysl pojme teprve během kontaktu s obětí, například po společném požití alkoholu. Loupeže tohoto typu jsou mnohdy brutální a nezřídka končí smrtí oběti.⁴⁹ Podle způsobu kontaktu pachatele s obětí je možné odlišit pět rozdílných typů loupeží. Prvním typem interakce je bleskový útok, kterým pachatel oběť přemůže fyzicky. Naopak při konfrontaci se jedná o verbální vyzvu k vydání věci. Při léčce verbální interakce spočívá v žádostech nejrůznějšího charakteru, jejichž prostřednictvím pachatel odvede pozornost oběti. Dalším případem je loupež, při níž pachatel získá věc vytržením po předchozím přetahování, ale bez přímého kontaktu s obětí. Posledním

---

⁴⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, op. cit., s. 438-439.

⁴⁸ Loupež v Tchořovicích – nové informace. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/loupez-v-tchorovicich-nove-informace.aspx>.

⁴⁹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, op. cit., s. 438-439.

typem je loupež, při níž neinicuje kontakt pachatel, ale oběť. Pachatelé loupeží, při nichž kontakt spočívá v bleskovém útoku a loupeží bez přímého kontaktu s obětí většinou využívají momentu překvapení, kdy na oběť v rychlosti zaútočí zpravidla zezadu. Pro loupeže, jejichž interakce spočívá v konfrontaci nebo léce je naopak příznačný kontakt pachatele a oběti tváří v tvář, díky čemuž může být pachatel na základě popisu oběti následně dopaden.⁵⁰

Příklad č. 7

Kolem desáté hodiny večer 12. září 2020 požadoval čtyřadvacetiletý muž po šestačtyřicetiletém muži na ubytovně v Ledči nad Sázavou půjčku ve výši padesáti korun. Po odmítnutí se rozčílil, ze stolu sebral kuchyňský nůž, který spolubydlícímu držel u hlavy a svůj požadavek zopakoval. Protože se mu ani tímto způsobem nepodařilo žádné peníze získat, odešel. Následně policisté zadrželi muže, který odpovídal popisu a pohyboval se v okolí ubytovny. Muž vykazoval známky opilosti, a proto policisté provedli dechovou zkoušku, která s výslednou hodnotou 2,7 promile přítomnost alkoholu potvrdila.⁵¹

Tento případ názorně ukazuje, že předpoklad zmiňovaný ve výše uvedeném typu loupeže, kdy kontakt mezi pachatelem a obětí spočívá v konfrontaci, platí, neboť pachatel využil typizovaného jednání, tedy verbálně vyzval oběť k vydání věci, a právě na základě tohoto kontaktu pachatele s obětí tváří v tvář byl pachatel následně díky popisu oběti dopaden.

Dle intenzity agrese je dále možné rozlišovat tři druhy loupeží. Prvním typem jsou loupeže páchané užitím pohrůžky bezprostředního násilí, během nichž například pachatel s namířenou zbraní vyzve oběť k vydání hotovosti. Dalším typem jsou loupeže páchané použitím přímého fyzického násilí.⁵²

Příklad č. 8

V druhé polovině března 2020 během noci v Českých Budějovicích sedmadvacetiletý muž brutálně fyzicky napadl staršího muže v úmyslu zmocnit se jeho mobilního telefonu. Tomu

---

⁵⁰ ROZUM, Jan. *Výzkum trestného činu loupeže v Praze*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005. Studie, s. 13-15.

⁵¹ Loupež. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/loupez-975474.aspx>.

⁵² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, op. cit., s. 438.

*zabránil až kolemjdoucí, po jehož příchodu pachatel utekl. Napadený muž byl následně s utrpenými zraněními hospitalizován a pachatele policisté později zadrželi.*⁵³

Typem posledním jsou loupeže páchané uvedením oběti do stavu bezbrannosti lstí. Příkladem je situace, kdy se pachatel zmocní věci oběti během jejího opojení způsobeného požitím nápoje, do nějž pachatel přimíchal látku s uspávacími účinky.⁵⁴

3.2. Loupežná vražda

Během loupeže může násilí spočívající v intenzivních útocích pachatele vést až k původně neplánovanému usmrcení oběti. Majetkový prospěch v těchto případech přitom často nebývá vysoký.⁵⁵ Důvodem usmrcení může být například nečekaný silný odpor oběti.⁵⁶ V jiných případech ale může důvod spočívat ve snaze vyhnout se trestní odpovědnosti.⁵⁷

Příklad č. 9

*Policisté zadrželi dva pachatele ve věku pětatřicet a jednatřicet let, kteří po předchozím společném plánování během večera 16. září 2015 přepadli rodinnou firmu v Horusicích. Brutálním mlácením donutili jednoho z mužů vydat několik set tisíc korun, napadené svázali, hrozili jim střelnou zbraní a dva muže zvláště surovým způsobem ztloukli. Oba muži na následky brutálního útoku zemřeli.*⁵⁸

---

⁵³ Objasněná březnová loupež. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/objasena-breznova-loupez.aspx>.

⁵⁴ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, op. cit., s. 438.

⁵⁵ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 282.

⁵⁶ HERETIK, Anton. *Extrémna agresia*. [D.] 1., Forenzná psychológia vraždy. Nové Zámky: Psychoprof, 1999, s. 76.

⁵⁷ ZAPLETAL, Josef. *Úmyslná usmrcení: (kriminologická a trestněprávní studie)*. Praha: Generální prokuratura ČSSR, 1980, s. 31.

⁵⁸ Loupežná vražda v Horusicích - nové informace. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/loupezna-vrazda-v-horusicich-nove-informace.aspx>.

4. Pachatelé a oběti násilné kriminality

4.1. Pachatelé násilné kriminality

Dle sociodemografických charakteristik jsou pachateli násilné kriminality zejména muži, jejichž podíl na násilné kriminalitě se dlouhodobě pohybuje kolem 90 %. Co se věku týče, násilnou kriminalitu páchají spíše mladší jedinci. Nejčastěji se jedná o muže do třiceti let. Pachateli násilné kriminality jsou většinou jedinci s nižším stupněm vzdělání, pocházející z nižších sociálních vrstev.⁵⁹ Často se jedná o psychopaty s agresivními sklony a jedince, kteří trpí duševními poruchami. Velký počet pachatelů se násilné kriminality dopustí v důsledku nadměrného užívání alkoholu nebo jiných návykových látek.⁶⁰

4.1.1. Pachatelé loupeží

Výše uvedená charakteristika pachatelů násilné kriminality platí rovněž pro pachatele loupeží. Ženy jako pachatelky loupeží své oběti obvykle uvádí lstí do stavu bezbrannosti.⁶¹ Stejně tak při loupežích mnohdy sehrávají roli pomocnic. Pachatelé loupeží většinou pochází z nevyhovujícího rodinného prostředí, užívají alkohol a vyhýbají se zaměstnání.⁶²

Podle souvislosti s opatrováním prostředků na živobytí je možné rozlišovat čtyři typy pachatelů loupeží. Prvním z nich je **profesionální**, pro nějž jsou prostředky získané loupeží hlavním zdrojem příjmů, a proto si často vybírá finanční instituce jako například banky nebo pošty. Z toho důvodu je pro něj charakteristická příprava činu. Převážně se jedná o pachatele ve věku mezi dvaceti a třiceti lety, kteří mohou působit i v gangu. **Příležitostný** typ naopak páchá tento trestný čin spíše náhodně, byť také zvažuje vhodnou oběť (např. z hlediska fyzické zdatnosti nebo pravděpodobného finančního obnosu), místo (s možností útěku) i příležitost. Jedná se o nejpočetnější typ nejčastěji mladších ročníků pocházejících z nižších sociálních vrstev, kteří mnohdy skupinově útočí například v metru nebo nočních ulicích při setkání s vhodnou obětí (např. seniorem nebo taxikářem) ve chvíli, kdy se v okolí nikdo nepohybuje. Poslední dva typy se loupeží dopouští za účelem zisku prostředků na návykové látky. Pachatel **závislý na drogách** se dopouští loupeží spíše výjimečně, protože si peníze na drogy častěji obstarává krádežemi. Nicméně v porovnání s příležitostným pachatelem se připravuje pečlivěji

---

⁵⁹ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 294.

⁶⁰ ŠIMOVICEK, Ivan, op. cit., s. 338.

⁶¹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, op. cit., s. 440.

⁶² ZAPLETAL, Josef, 2002, op. cit., s. 78.

kvůli nutnosti pravidelného zisku. Pachatel **alkoholik** se loupeže naopak dopouští většinou v opilosti bez přípravy na jiném opilci nebo náhodné oběti, a právě pro svou neopatrnost bývá zpravidla brzy dopaden.⁶³

4.1.2. Vliv alkoholu a jiných návykových látek

Dle Tabulky č. 5 bylo 6 % loupeží spácháno pod vlivem návykové látky. V případě vražd bylo pod vlivem návykové látky 42 % pachatelů, v porovnání s loupežemi je tato hodnota tedy výrazně vyšší. Uvedené trestné činy se liší nejen v podílu případů spáchaných pod vlivem návykové látky, ale liší se i v podílech případů spáchaných pod vlivem různých návykových látek. Zatímco v případech, kdy byl trestný čin spáchán pod vlivem návykové látky, bylo u vražd 69 % pachatelů pod vlivem alkoholu, u loupeží bylo pod vlivem alkoholu 44 % pachatelů.

Příklad č. 10

Po hádce s partnerkou popíjel muž v baru alkohol. Následně opařil zde zaměstnanou ženu v obličeji horkou kávou a pod pohrůžkou zabítí ji donutil k vydání hotovosti a mobilního telefonu. Poté ženu zamkl v jedné z místností, čímž ji znemožnil přivolání pomoci. Tato loupež byla soudem ohodnocena jako společensky velmi nebezpečná. Pachatel byl poprvé odsouzen ve svých šestnácti letech za pokus o krádež, neoprávněné užívání a poškozování cizí věci. Páchal také loupeže, při nichž společně s dalšími mladíky vytipované oběti bil, bral jim oblečení, házel jejich věci do řeky a následně je nutil pro ně plavat. Později se v jedné z restaurací dopustil krádeže zboží a peněz.⁶⁴

Loupeže páchané pod vlivem alkoholu jsou často motivovány potřebou pachatelů získat prostředky k nákupu dalšího alkoholu.⁶⁵ Ve zbývající části případů, kdy se pachatelé dopustili trestného činu pod vlivem návykové látky, bylo u vražd pod vlivem jiné návykové látky než alkoholu 31 % pachatelů, zatímco u loupeží bylo pod vlivem jiné návykové látky než alkoholu 56 % pachatelů. Pachatelé závislí na drogách často potřebují kvůli nedostatku další dávky získat peníze na drogy snadno a rychle. Vybírají si proto snadné cíle (např. obchody nebo kavárny

---

⁶³ HOLCR, Květoň a Jaroslav FENYK, op. cit., s. 239; ROZUM, Jan, op. cit., s. 13; VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 419.

⁶⁴ MAREŠOVÁ, Alena, op. cit., s. 297.

⁶⁵ ZAPLETAL, Josef, 2002, op. cit., s. 79.

v blízkosti svého bydliště), které disponují pouze omezeným množstvím bezpečnostních opatření.⁶⁶

Tabulka č. 5 – Vliv alkoholu a jiných návykových látek

	registrováno	pod vlivem	podíl (%)	alkohol	podíl (%)
vražda	130	55	42	38	69
loupež	1248	75	6	33	44
násilná kriminalita	12 247	1 510	12	994	66
CELKOVÁ KRIMINALITA	165 525	15 189	9	10 405	69

Zdroj: Policejní statistiky⁶⁷

4.1.3. Kriminální recidiva

Kriminální recidiva znamená opakování trestné činnosti týmž pachatelem.⁶⁸ Tabulka č. 6 uvádí, že recidiva u vražd činí 31 %. V případě loupeží recidiva dosahuje 34 % a v porovnání s hodnotou u vražd je tedy mírně vyšší.

Tabulka č. 6 – Kriminální recidiva

	registrováno	recidiva	podíl (%)
vražda	130	40	31
loupež	1248	420	34
násilná kriminalita	12 247	3 476	28
CELKOVÁ KRIMINALITA	165 525	37 205	22

Zdroj: Policejní statistiky⁶⁹

U pachatelů loupeží se často jedná o recidivisty, kteří se dříve dopustili jiných trestných činů řazených do majetkové nebo násilné kriminality, jejichž závažnost se postupně zvyšuje.⁷⁰

⁶⁶ VAN KOPPEN, P. J. a R. W. J. JANSEN. *THE ROAD TO THE ROBBERY: Travel Patterns in Commercial Robberies*. British Journal of Criminology. 1998, 38(2), s. 233.

⁶⁷ Statistické přehledy kriminality za rok 2020. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>.

⁶⁸ ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 91.

⁶⁹ Statistické přehledy kriminality za rok 2020. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>.

⁷⁰ ZAPLETAL, Josef, 2002, op. cit., s. 78.

Příklad č. 11

Prvním trestným činem pachatele byla v jeho osmnácti letech krádež, které následně páchal znovu. Později se dopouštěl krádeží vozidel. Při jedné z nich způsobil dopravní nehodu a z místa ujel. Spáchal rovněž loupež. Protože nevládnul řidičský průkaz, byl odsouzen také za maření výkonu úředního rozhodnutí pro porušení zákazu řízení motorových vozidel. Naposledy bezdůvodně napadl číšníka, který mu v důsledku útoku polil oděv alkoholem. Pachatel následně po číšníkovi pod pohrůžkou zničení vybavení podniku a zabití vymohl peníze za oděv. Tuto loupež soud vyhodnotil jako značně společensky nebezpečnou, neboť pachatel fyzickým násilím nebo jeho pohrůžkou peníze vymáhal opakovaně.⁷¹

Ze zahraničních výzkumů recidivy vyplývá, že u pachatelů, kteří nemají pevné rodinné vztahy, zajištěné bydliště a stálé zaměstnání, je riziko recidivy vysoké. Tyto poznatky potvrzují i zkušenosti probačních úředníků, dle kterých příčiny recidivy spočívají zejména ve finančních problémech, návratu do problematického prostředí, komplikované pozici při hledání zaměstnání, ztrátě rodinného zázemí a bydliště.⁷² Velká část mladistvých pachatelů závislých na drogách dále spatřovala příčinu recidivy v potřebě získat návykovou látku.⁷³ Stejně tak tomu bylo u některých dospělých pachatelů, kteří uváděli, že příčinou trestné činnosti v jejich případě bylo právě užívání drog. Obdobně si pachatelé užívající alkohol uvědomovali, že jejich impulzivní reakce byly zapříčiněny alkoholem, který u nich snížil schopnost kontroly chování.⁷⁴ Longitudinální výzkumy ukazují, že nastoupenou kriminální kariéru pachatelů dokážou zvrátit některé významné životní události, které se označují jako **body obratu**. Patří mezi ně například opuštění rizikových vrstevníků, nalezení zaměstnání, navázání partnerského vztahu a založení rodiny. Stejně tak i **teorie sociální vazby nebo kontroly** předpokládá u velké části jedinců souvislost mezi ukončením jejich kriminální kariéry a neformálními vztahy, které je na konci dospívání a během rané dospělosti silněji ovlivňují. Roli hraje nejen rodina, ale i vzdělání a stabilní zaměstnání. Úspěchy v zaměstnání, nalezení životního partnera, zajištění bydlení a narození potomků se pro mladé jedince stávají významnými zdroji uspokojení. Naopak vrstevnické vztahy, které mohly být dosavadní příčinou problematického chování,

---

⁷¹ MAREŠOVÁ, Alena, op. cit., s. 299.

⁷² ROZUM, Jan, Petr KOTULAN a Jan TOMÁŠEK. Účinnost dohledu u osob podmíněně propuštěných. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Studie, s. 45.

⁷³ VEČERKA, Kazimír, Jana HULMÁKOVÁ a Markéta ŠTĚCHOVÁ. Mladiství v procesu poruchové socializace. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie, s. 150.

⁷⁴ TOMÁŠEK, Jan, Lucie HÁKOVÁ a Zuzana KOSTELNÍKOVÁ. Probace a její efektivita pohledem pachatelů, veřejnosti a médií. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Ediční řada Studie, s. 31.

postupně slábnou.⁷⁵ Podle zkušeností probačních úředníků patří mezi činitele pojící se s ukončením kriminální kariéry pachatelů neboli faktory desistence především nalezení zaměstnání (91 % tázaných), založení rodiny (82 %), setkání se s životním partnerem (78 %) a opuštění rizikových přátel (75 %). Tyto zkušenosti tedy v podstatě potvrzují teorii, dle které k ukončení kriminální kariéry dochází v důsledku přelomových životních událostí.⁷⁶ I pachatelé uváděli, že v udržení nekriminálního způsobu života pro ně hrají roli hlavně partneri, děti, zaměstnání, přerušování kontaktu s rizikovými přáteli a nové bydliště.⁷⁷

4.2. Oběti násilné kriminality

Z výzkumu násilné kriminality, který analyzoval data z policejních statistik, vyplynulo, že podíl obětí zraněných v důsledku násilné kriminality na zraněných obětech celkové kriminality činil 90 % a zemřelé oběti násilné kriminality představovaly 60 % týchž obětí celkové kriminality.⁷⁸ Z uvedeného je zřejmé, že podíl obětí násilné kriminality na závažných až fatálních následcích trestných činů je vysoký.

4.2.1. Oběti loupeží

Dle uvedeného výzkumu násilné kriminality představovaly oběti loupeží druhou nejčetnější skupinu obětí. Průměrný podíl těchto obětí na obětech celkové kriminality činil 9 %. Průměrně 18 % obětí bylo v důsledku loupeže zraněno, přibližně pro stejný podíl obětí neměla loupež žádné následky, 3 oběti zemřely a u zbývajících částí obětí byl následek loupeže jiný (nejčastěji přišly o majetek).⁷⁹ Výzkum seniorů jako obětí trestných činů ukázal, že pachatelé při loupeži své oběti nejčastěji hrubě uchopili nebo se snažili znemožnit jim pohyb. Méně často útok spočíval v ranách pěstí, kopech, strkání, tlačení, vlečení, povalení, škrcení, úderu zbraní, výstřelu nebo v jiných útocích.⁸⁰ Dle téhož výzkumu spolu s mezinárodním výzkumem obětí pachatelé získali loupeží majetkový prospěch ve třech pětinach případů, ve

---

⁷⁵ TOMÁŠEK, Jan, Simona DIBLÍKOVÁ a Miroslav SCHEINOST. *Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. Studie, s. 46.

⁷⁶ Ibid, s. 99.

⁷⁷ TOMÁŠEK, Jan, Lucie HÁKOVÁ a Zuzana KOSTELNÍKOVÁ, op. cit., s. 27-30.

⁷⁸ MAREŠOVÁ, Alena, Radovan HAVEL, Milada MARTINKOVÁ a Miroslav TAMCHYNA. *Násilná kriminalita v nejisté době*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie, s. 52.

⁷⁹ Ibid, s. 54.

⁸⁰ MARTINKOVÁ, Milada a Eva BIEDERMANOVÁ. *Seniori v České republice jako oběti i pachatelé kriminálních deliktů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Ediční řada Studie, s. 43-44.

zbývajících dvou pětinach případů pachatelé z loupeží žádný zisk nakonec neměli.⁸¹ Oba tyto výzkumy i s viktimizační studií obětí kriminality zjistily, že na oběti neútočil vždy pouze jeden pachatel, v průměru u třetiny loupeží se totiž jednalo o dva pachatele a výjimečné nebyly ani případy se třemi i více pachateli. Většina loupeží byla spáchána v místě, kde oběť bydlí. Velká část z nich byla dokonce spáchána v těsné blízkosti obydlí oběti. Časté byly i případy, kdy k loupeži došlo přímo u oběti doma nebo na jejím pracovišti. Z veřejných prostranství byla loupež nejčastěji páchána na ulici. Mezi další místa patřily zastávky, veřejné budovy, parky, podchody, restaurace, příroda nebo cizí obydlí. Vyskytla se ale i místa jako jsou školy, obchody, koupaliště, zahrady, hřbitovy nebo dokonce loupež během zámecké prohlídky.⁸² Právě zastávky veřejné dopravy pachateli umožňují z místa činu rychle uniknout.⁸³ Muži byli mezi oběťmi loupeží zastoupeni ve věkové kategorii do osmnácti let častěji než ženy. U osob od osmnácti do šedesáti let věku bylo zastoupení mužů i žen obdobné, vyjma loupeží na finančních institucích, při nichž byly oběťmi převážně ženy. V případě věkové kategorie osob starších šedesáti let se oběťmi loupeží rovněž častěji stávaly ženy.⁸⁴

4.2.2. Viktimnost

Viktimnost vyjadřuje míru pravděpodobnosti rizika, s níž se z jedince může stát oběť trestného činu. Uvedené riziko závisí na viktimogenních faktorech.⁸⁵ Rozlišují se tři druhy viktimogenních faktorů, a to **sociální** (např. profese), **osobnostní** (vlastnosti jedince) a **behaviorální** (rizikové chování).⁸⁶ Chování oběti může spočívat především v neopatrnosti, provokaci pachatele nebo i vlastním nezákonném jednání. Naopak v některých případech pachatel útočí, aniž by se oběť chovala rizikově. Mezi vlastnosti, pro které se jedinci stávají oběťmi trestných činů patří například důvěřivost nebo lehkomyšlnost. Co se profese týče, u trestných činů směřujících proti životu a zdraví jsou oběťmi mnohdy policisté, zaměstnanci bezpečnostních agentur, hlídači nebo průvodčí. Oběťmi loupeží se často stávají zaměstnanci

---

⁸¹ MARTINKOVÁ, Milada. Mezinárodní výzkum obětí trestné činnosti v Praze v roce 2000. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. Studie, s. 20; MARTINKOVÁ, Milada a Eva BIEDERMANOVÁ, op. cit., s. 42.

⁸² MARTINKOVÁ, Milada, 2002, op. cit., s. 21; MARTINKOVÁ, Milada a Eva BIEDERMANOVÁ, op. cit., s. 42-43; ŠTEFUNKOVÁ, Michaela, Jakub HOLAS, Zuzana KOSTELNÍKOVÁ a Martina PEŠKOVÁ. Oběti kriminality: poznatky z viktimizační studie. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019, s. 77-78.

⁸³ BERNASCO, W., R. BLOCK a S. RUITER. *Go where the money is: modeling street robbers' location choices*. Journal of Economic Geography. 2012, 13(1), s. 123.

⁸⁴ SVATOŠ, Roman, 2012, op. cit., s. 129-130.

⁸⁵ ZOUBKOVÁ, Ivana, op. cit., s. 218.

⁸⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998, s. 108.

bank a pošt, obsluhy čerpacích stanic, prodavači nebo taxikáři.⁸⁷ V případě již uvedené viktimizační studie zkoumající oběti kriminality byly mezi oběťmi loupeží dvě prodavačky a jedna učitelka v mateřské škole.⁸⁸

Význam má rovněž vztah mezi obětí a pachatelem. Ten může být buď **objektivní** (např. stejné pracoviště nebo obydlí v sousedství), nebo **subjektivní** (např. obchodní partneři nebo manželé). Byť pachatel výběrem oběti, kterou zná, riskuje, že ho oběť bez obtíží identifikuje, je pro něj volba takové oběti i výhodná, neboť znalost jejích poměrů a zvyklostí mu k ní usnadňuje přístup, především výběrem vhodného místa a doby. Zároveň oběť pachateli často důvěřuje, a pachatel ji tak může snadno oklamat.⁸⁹ Z empirického výzkumu úmyslných usmrcení vyplynulo, že v pouhé pětině případů se pachatel s obětí neznali. U případů, kdy mezi pachatelem a obětí existoval nějaký vztah, byl tento vztah ve dvou pětinach případů blízký (např. příbuzní nebo manželka) a ve zbývajících třech pětinach případů se jednalo o osoby pachateli známé například ze zaměstnání nebo se pachatel a daná osoba seznámili před trestným činem.⁹⁰ K obdobným výsledkům dospěl empirický výzkum loupeží, v němž se pachatel s obětí neznali ve dvou pětinach případů. U případů, kdy se pachatel s obětí znali, se ve dvou pětinach případů jednalo o vztah blízký (např. spolužák, kolega, soused nebo přítel) a ve zbývajících třech pětinach případů šlo například o náhodné známosti z hospody nebo známosti z přechozího náhodného setkání.⁹¹

Příklad č. 12

Opodál autobusové zastávky v Hradci Králové napadl v druhé polovině června 2020 dvaadvacetiletý muž pětadesátiletou ženu, kterou dle zjištění policistů znal. Zmocnil se její kabelky a z místa utekl. Policisté odhozenou kabelku s chybějící hotovostí ve výši okolo tisíce korun našli v nedalekém křoví a díky popisu svědků v následujících dnech dopadli i pachatele.⁹²

---

⁸⁷ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 123-125.

⁸⁸ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela, Jakub HOLAS, Zuzana KOSTELNÍKOVÁ a Martina PEŠKOVÁ, op. cit., s. 64.

⁸⁹ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 126.

⁹⁰ ZAPLETAL, Josef, 1980, op. cit., s. 39-40.

⁹¹ MUSIL, Jan. Oběti loupeží. In: *Příspěvky ke kriminalistice: (mezinárodní sborník prací kriminalistů Humboldtovy university v Berlíně a Univerzity Karlovy v Praze)*. Praha: Karolinum, 1990, s. 37-39.

⁹² Hradečtí kriminalisté objasnili loupež. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/hradecti-kriminaliste-objasnili-loupez.aspx>.

4.2.3. Viktimizace

Viktimizace je proces poškozování oběti, který začíná, ale často nekončí útokem pachatele. Z tohoto důvodu jsou rozlišovány různé fáze viktimizace. První z nich je **primární** viktimizace, při níž je bezprostředním následkem trestného činu oběti způsobena újma, která může mít povahu fyzickou, finanční a emocionální. Během **sekundární** viktimizace újmu oběti způsobují následné reakce okolí spočívající například ve výčitkách rodiny, vyhýbání se přátel, necitlivosti policistů nebo traumatizujícím soudním řízením, v jejichž důsledku oběť často pociťuje nespravedlnost, izolaci nebo nedůstojnost. Újma způsobená sekundární viktimizací je pro oběť mnohdy horší než újma způsobená viktimizací primární.⁹³ V zákoně o obětech trestných činů poskytují některá práva oběti ochranu právě před tímto druhem viktimizace.⁹⁴ Rozlišuje se i **terciální** viktimizace, která značí stav, při němž se oběť i přes uzdravení a odškodnění nedokáže vyrovnat s traumatickým zážitkem, což může zapříčinit i změnu jejího předešlého životního stylu.⁹⁵

Příklad č. 13

Při loupeži na poště pachatel mířil na zde zaměstnanou ženu a požadoval vydání hotovosti. Po jejím obdržení z místa činu unikl. Nikdo ze zúčastněných nebyl zraněn. Žena, na niž pachatel mířil, ale v důsledku loupeže podala výpověď z pracovního poměru, poště se vyhýbala a veškerou korespondenci zajišťoval její manžel. Od té doby byla žena bez zaměstnání, a dokonce omezila i pohyb mimo domov.⁹⁶

S tím souvisí **reviktimizace**, při níž se jedinec v průběhu krátkého období stane opakovaně obětí trestného činu. Jedná se o takzvanou mnohonásobnou (nebo také mnohočetnou) oběť. Kritickým faktorem zvyšujícím pravděpodobnost, že se jedinec opět stane obětí dalšího trestného činu, je právě jeho první zasažení kriminalitou. Příčina tohoto problému spočívá především ve zranitelnosti daného jedince. Než se s prvním traumatizujícím zážitkem vyrovná, může se stát snadným cílem pro dalšího pachatele.⁹⁷ Z výzkumu obětí některých trestných činů spolu s již zmiňovaným mezinárodním výzkumem obětí a výzkumem seniorů

⁹³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 1998, op. cit., s. 110-113.

⁹⁴ § 17 a násl. zákona č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 1998, op. cit., s. 111.

⁹⁶ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace: status oběti a jeho význam: prevence a vyrovnávání se s viktimizací: reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché, s. 82.

⁹⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 222-224.

jako obětí trestných činů vyplynulo, že průměrně 90 % jedinců se stalo obětí loupeže jednou, nicméně u zbývajících částí jedinců se jednalo o viktimizaci opakovanou.⁹⁸ Kromě reviktimizace nebo také opakované viktimizace osob se rozlišuje i opakovaná viktimizace objektů. Výzkumná studie pachatelů loupeží ukázala, že se 76 % z nich vrací na místo činu. Důvodem je nejen skutečnost, že dané místo již znají a vědí kudy z něj mohou rychle uniknout, ale také předpoklad, že si oběť pořídí věci nové, a pachatelé je tak překupníkovi prodají znovu.⁹⁹

---

⁹⁸ MARTINKOVÁ, Milada, 2002, op. cit., s. 23; MARTINKOVÁ, Milada. Oběti některých kriminálních deliktů v České republice v roce 2004. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. Studie, s. 29; MARTINKOVÁ, Milada a Eva BIEDERMANOVÁ, op. cit., s. 44.

⁹⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 118-119.

5. Etiologie násilné kriminality

Druhým přístupem zkoumání kriminality je přístup etiologický, který zjišťuje příčiny kriminality a snaží se tak vysvětlit důvody jejího vzniku.¹⁰⁰ Například u loupeže bude její pravděpodobně nejčastější příčinou nedostatek finančních prostředků, jehož důvody mohou být různé. Jedinec, který se tohoto trestného činu dopustil mohl třeba přijít o zaměstnání nebo zaměstnání sice má, ale o veškeré příjmy přichází kvůli své zálibě v gamblerství.

5.1. Kriminologické teorie násilné kriminality

Kriminologické teorie vysvětlující příčiny kriminality je možné rozdělit do dvou kategorií. První z nich jsou teorie **instinktivistické**, které spatřují příčiny násilí hlavně ve vrozených, tedy vnitřních činitelích. Naopak teorie **environmentalistické** pokládají za příčiny agrese zejména vlivy prostředí jako vnějšího činitele. Obě jmenované kategorie nicméně dostatečně nezohledňují vzájemné působení obou základních determinant vývoje jedince, a to vnitřní představující zrání a vnější reprezentující zkušenost získanou učením. Agrese je vedle úniku druhou ze základních obranných reakcí organismu na ohrožení. Je vrozená, ale člověk se v rámci socializace učí zábránám agresivního chování spočívajícím ve svědomí a empatii. Právě tyto zábrany si pachatelé zvláště závažné násilné kriminality během socializace dostatečně neosvojili.¹⁰¹ Současné přístupy vysvětlující příčiny agresivního chování se přiklánějí spíše k environmentalistickému pojetí se současným zohledněním individuálních osobních rysů.¹⁰²

5.2. Etiologičtí činitelé násilné kriminality

Etiologických činitelů násilné kriminality je celá řada¹⁰³. Níže jsou uvedeny některé jejich příklady.

5.2.1. Rodina

Nejdůležitější roli v socializačním procesu hraje rodina. Toto primární prostředí významně utváří osobnost všech jedinců zejména v dětství, během kterého je vnímavost k okolním vlivům nejvyšší. Rodiče dítěti předávají základní hodnoty, postoje a vzorce chování,

---

¹⁰⁰ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 25.

¹⁰¹ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 401.

¹⁰² GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 290.

¹⁰³ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 46.

kteře si dítě vštěpuje a následně je napodobuje, což mu později pomáhá v dalších sociálních interakcích s navázáním přátelských vztahů.¹⁰⁴ Díky takovému příznivému vlivu mohou rodiče u dítěte způsobit i úplnou absenci násilných vzorců chování. Naopak nedostatky ve výchově mohou zapříčinit neschopnost jedince ovládat násilné chování a řešit veškeré problémy přijatelným způsobem.¹⁰⁵ Stejně tak je nežádoucí i absolutní nezáměr rodičů.¹⁰⁶ Proto je zcela zásadní soustředit se na ohrožené jedince, jejichž rodina nemůže zajistit náležitou výchovu, a to hlavně ve chvíli, kdy se ještě nejedná o vyhrocenou situaci a problém je stále možné podchytit. S jeho sociálně zralejším vyřešením může pomoci především různorodé poradenství.¹⁰⁷ Ačkoli je fungování rodiny rozhodující, při nejrůznějších opatřeních vůči rodinnému prostředí je nutné postupovat velice obezřetně a vyvarovat se zásahům, které by mohly jedince stigmatizovat. Někdy ovšem postačí zajištění sociálních dávek nebo také jednorázová finanční či materiální výpomoc.¹⁰⁸

5.2.2. Škola

Dalším prostředím, které má potenciál ovlivňovat správné návyky a nenásilný způsob řešení problémů je škola. Je to místo, v němž jedinec může rozvíjet svůj talent, realizovat se, a kromě výuky se učí i spolupráci s ostatními a je veden k zájmovým mimoškolním aktivitám v nejrůznějších kroužcích.¹⁰⁹ Naučí se zde také odpovědnosti. Škola zároveň hraje podstatnou úlohu při odhalování problému v rodinném prostředí, které je veřejnosti jinak skryté.¹¹⁰ Studenti se mohou svěřit s věcmi, které je trápí, nejen školnímu psychologovi, ale i vyučujícímu, jehož považují za vzor. Aby se tak stalo, je zapotřebí předcházet situacím, kdy by škola byla jen dalším místem, v němž se vyskytují negativní jevy jako například šikana nebo záškoláctví. Z toho důvodu vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky pro školy metodiky, které tomu mají zabránit.¹¹¹ Pokud se však podobné jevy na škole neobjevují, může se stát prostředím, které zvýší odolnost vůči nežádoucím vlivům odjinud.¹¹² Toto prostředí má rovněž potenciál napravit výchovné chyby rodičů. Obzvláště příznivé jsou momenty, kdy i u žáka se špatným prospěchem umí vyučující ocenit jiné

---

¹⁰⁴ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 259.

¹⁰⁵ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLEŇDA, op. cit., s. 50-51.

¹⁰⁶ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 157.

¹⁰⁷ ZAPLETAL, Josef, 2002, op. cit., s. 84.

¹⁰⁸ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. 2. přeprac. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005, s. 14.

¹⁰⁹ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLEŇDA, op. cit., s. 51-52.

¹¹⁰ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 14-15.

¹¹¹ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLEŇDA, op. cit., s. 52.

¹¹² VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 259.

charakteristiky jeho osobnosti. Škola je totiž prostředkem k dosažení kvalifikace, s níž má jedinec vyhlídky na lepší budoucnost.¹¹³

5.2.3. Zaměstnání

Efektivní sociální kontrolu umožňuje rovněž návyk spočívající v docházení do zaměstnání.¹¹⁴ Na jedince příznivě působí jak seberealizace v pracovním prostředí, tak i práci získané příjmy, které slouží k uspokojování všech potřeb legální cestou. Nedostatek financí způsobený nezaměstnaností je zásadním kriminogenním faktorem, kterému je zapotřebí předcházet.¹¹⁵ V regionech zasažených vyšší nezaměstnaností je nutné přihlížet k místním nárokům, které jsou na jedince kladeny.¹¹⁶ Snižovat nezaměstnanost je možné jak vytvářením nových pracovních míst, tak i umožněním zvyšování kvalifikace.

5.2.4. Volný čas

Značným kriminogenním faktorem je také volný čas, trávený nevhodným způsobem. Problém spočívá nejen v pocitu nudy, který jedinci často zahání náhlým nápadem nevyžadujícím vynaložení přílišného úsilí, což mnohdy vede k excesům v chování, ale také v neochotě podřídit se a neukázněnosti.¹¹⁷ Jedinec, který netráví svůj volný čas smysluplně, se může snadno dostat i skupiny rizikových vrstevníků.¹¹⁸ S rozšiřující se nabídkou nejrůznějších volnočasových aktivit bohužel roste také jejich nákladnost. Existují však i lokality, v nichž je nabídka podobných aktivit naopak značně omezená, a některé varianty trávení volného času jsou tak zcela nedostupné. Další problém může nicméně tkvět i v nezájmu o takové aktivity.¹¹⁹ Ten se může objevit jak u jedinců s nižším intelektem, kteří nedokážou posoudit dopady svého jednání, tak i u inteligentních jedinců, v jejichž případě se jedná o nespokojenost se stávající podobou trávení volného času, kdy jeho nadbytek často vyústí ve vyhledávání pro ně vzrušující nelegální činnosti. Podstatou je zprostředkovat jim alternativní volnočasové aktivity, které jsou

---

¹¹³ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 158.

¹¹⁴ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú., 2016. Studia, s. 24.

¹¹⁵ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 15.

¹¹⁶ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 160.

¹¹⁷ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 15.

¹¹⁸ SVATOŠ, Roman, 2016, op. cit., s. 24.

¹¹⁹ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 260.

akceptovatelné.¹²⁰ Hlavní je, aby tyto aktivity jedince naplňovaly. Postupem času totiž mohou vést i k nenucené korekci všech jejich hodnot.¹²¹

5.2.5. Média

V souvislosti s volným časem je zapotřebí zmínit i média. Ve zprávách, seriálech, filmech i počítačových hrách je často prezentováno násilí, což může negativně ovlivňovat zejména děti, které mohou v souvislosti s výskytem násilí v dalších oblastech jejich života dospět k závěru, že násilí je běžnou součástí reality.¹²² Stejně tak se zde objevují i rizikové životní styly, mezi které patří například kouření, konzumace alkoholu nebo jiných návykových látek a gamblersství.¹²³ Je pravdou, že televizní pořady s tímto obsahem jsou zařazovány do programu až v pozdních večerních hodinách.¹²⁴ Přesto je ale podstatné, aby s ohledem na věk dítěte rodiče zvážili vhodnost podobných filmů a her.¹²⁵ Stejně jako u skladby sledovaných pořadů je to důležité i v případě obsahu navštěvovaných internetových stránek.¹²⁶ Rovněž je zásadní, aby vzhledem k vlivu, který mají média na veřejné mínění, nepodávaly o kriminalitě deformovaný obraz.¹²⁷ Informovat o ní je jistě v pořádku, ale je nutné, aby v honbě za senzacími o násilných trestných činech, které mají upoutat diváky, zůstaly takové informace objektivní. Nicméně média mají na veřejnost i pozitivní vliv. Jeho příkladem může být působení na vzdělání i kulturu.¹²⁸ Přínosem jsou také spoty propagující boj s negativními jevy ve společnosti.¹²⁹ V současné době se jedná například o kampaň společnosti IKEA, která informuje o domácím násilí. Kampaň zároveň uvádí, že během pandemie koronaviru vzrostla poptávka po službách neziskových organizací, které obětem domácího násilí pomáhají, průměrně o 40 %.¹³⁰ Vzhledem k široké klientele společnosti IKEA mám za to, že tato kampaň může mít velký dosah. Má potenciál motivovat ke změně stávající situace nejen oběti domácího násilí, ale i lidí, kteří mají podezření, že někdo z jejich okolí je obětí násilné kriminality. V současnosti se řešením domácího násilí zabývá například projekt „Nenech se“ nabízející

---

¹²⁰ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 160.

¹²¹ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 15.

¹²² STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 54-55.

¹²³ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 261.

¹²⁴ ZAPLETAL, Josef, 2002, op. cit., s. 84.

¹²⁵ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 55.

¹²⁶ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 295.

¹²⁷ Ibid, s. 156.

¹²⁸ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 261.

¹²⁹ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 55.

¹³⁰ Domácí násilí představuje vážný problém. *IKEA* [online]. [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.ikea.com/cz/cs/this-is-ikea/community-engagement/zabezpecnydomov-pub10df5240>.

ohroženým osobám možnost kontaktovat přímo z domova intervenční centrum, které jim poskytne pomoc.¹³¹ Média příznivě působí rovněž prostřednictvím zveřejňování fotografií nebo kamerových záznamů, které mohou pomoci dopadnout pachatele trestných činů.

Příklad č. 14

*Devětatřicetiletý muž s trestní minulostí vstoupil 29. listopadu 2014 před osmou hodinou ranní do kasina v Praze na Václavském náměstí, kde vnikl do místnosti vyhrazené na směnu peněz, z níž si pod pohrůžkou nože zde zaměstnanému muži odnesl trezor se stovkami tisíc korun. Protože se při vstupu do kasina musel prokázat občanským průkazem, znala policie jeho totožnost a zveřejnila záběry i fotografie pachatele. Kvůli tlaku způsobeném medializací případů se pachatel nakonec sám přihlásil. Uvedl, že ho událost mrzí, nechtěl nikomu ublížit a peníze byly určeny pro přítelkyni nacházející se v tíživé finanční situaci.*¹³²

Informace o dosud neobjasněných případech zveřejňuje Česká televize ve spolupráci s Policií České republiky v pořadu „Na stopě“. Jeho diváci poskytnutím informací každoročně pomohou s vyřešením nejméně deseti případů, a to včetně případů loupeží a vražd.¹³³ Objasnit se daří až pětinu velkých případů a pátrání po pohřešovaných osobách je úspěšné dokonce ve čtvrtině případů.¹³⁴ V souvislosti s touto záslužnou činností byla tvůrcům pořadu udělena Plaketa Policie České republiky za významný podíl na prevenci kriminality.¹³⁵

5.2.6. Návykové látky

Mezi významné kriminogenní faktory patří rovněž konzumace alkoholu nebo jiných návykových látek.¹³⁶ Podnapilost často vede ke vzniku konfliktu a jedinec pod jejím vlivem ztrácí zábrany vůči chování, které je společensky nepřijatelné.¹³⁷ Pod vlivem alkoholu jsou mnohdy i oběti, které se následně mohou chovat neopatrně nebo nezodpovědně anebo dokonce

---

¹³¹ Domácí násilí – Nenech to být a Nenech se. *Prevence kriminality v České republice* [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/domaci-nasili-nenech-to-byt-a-nenech-se/>.

¹³² Loupež v kasinu - aktualizace. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/loupez-v-kasinu-aktualizace.aspx>.

¹³³ O pořadu. *Česká televize* [online]. [cit. 2021-06-09]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1100492707-na-stope/146-o-poradu/>.

¹³⁴ Chat: Roman Svoboda. *Česká televize* [online]. [cit. 2021-06-09]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1100492707-na-stope/chat/195-roman-svoboda/>.

¹³⁵ Policie ČR vyzdvihla spolupráci s ostravskou televizí. *Česká televize* [online]. [cit. 2021-06-09]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-ostrava/novinky-ze-studia/315487-policie-cr-vyzdvihla-spolupraci-s-ostravskou-televizi/>.

¹³⁶ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 53.

¹³⁷ ZAPLETAL, Josef, 2002, op. cit., s. 83.

mohou pachatele k jeho jednání vyprovokovat. V případě pachatele alkohol kvůli neschopnosti realistického posouzení situace způsobuje nepřiměřené nebo až bezdůvodně násilné chování. Alkohol neovlivňuje pouze situaci, v níž se pachatel s obětí nachází, ale jeho nadměrné užívání vede k trvalému poškození organismu, což z dlouhodobého hlediska směřuje k postupné změně chování jedince, které může negativně působit i na jeho sociální vztahy. Jejich ztráta a celkový úpadek způsobený závislostí na alkoholu může vyústit až ve ztrátu zaměstnání, následnou chudobu a s tím související spory s příbuznými, jejichž vyostřené podoby mohou skončit ublížením na zdraví, týráním osoby žijící ve společném obydlí, nebo dokonce i úmyslným usmrcením.¹³⁸ Stejně tomu je i v případě nadměrného užívání drog. Postupně v důsledku opatřování si prostředků na drogu nežádoucím způsobem, kterému je věnována podstatná část dne, dochází k opuštění sociálních, pracovních i odpočinkových aktivit.¹³⁹ Kampaň „Suchej únor“ uvádí, že se v České republice pohybuje za hranicí rizikového pití přes milion lidí.¹⁴⁰ Dle studie Národního ústavu duševního zdraví se během pandemie koronaviru zvýšil počet osob, které užívaly alkohol každý týden a v nadměrné míře, o 60 %.¹⁴¹ Je tak zcela zřejmé, že s těmito jevy je zapotřebí bojovat. Užívání návykových látek je spojeno se snahou o změnu nálady. Ve velké části případů je důvodem této snahy pocit nepohodlí. Právě míra tohoto nepohodlí odlišuje jedince, kteří alkohol užívají denně a trestnou činnost přitom nepáchají od jedinců, kteří v důsledku duševního napětí užívají alkohol nadměrně a pod jeho vlivem se následně dopustí násilí. K nadměrnému užívání je vede úleva, kterou pod vlivem alkoholu pocítují.¹⁴² Řešení tedy spočívá ve změně příčiny nepohodlí. Stejně tak může k méně častému užívání alkoholu u mladých jedinců vést určitá změna v jejich životě, například nástup do zaměstnání.¹⁴³ Omezit užívání alkoholu je možné i zapojením se do zmiňované kampaně „Suchej únor“, která spočívá v abstinenci během února. I po jeho konci však užívá alkohol méně téměř 60 % účastníků.¹⁴⁴

Výše uvedené poznatky o příčinách násilné kriminality se uplatní rovněž u loupeží. Pokud dítě z filmů odpozoruje, že je možné si pod pohrůžkou násilí opatřit mobilní telefon,

---

¹³⁸ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 53-54.

¹³⁹ SCHEINOST, Miroslav. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 166.

¹⁴⁰ Alkofakta. *Suchej únor* [online]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://suchejunor.cz/alkofakta>.

¹⁴¹ Suchej únor. *Národní ústav duševního zdraví* [online]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.nudz.cz/suchej-unor/>.

¹⁴² MIRE, Scott a Cliff ROBERSON. *The Study of Violent Crime Its Correlates and Concerns*. Boca Raton: CRC Press, 2011, s. 50.

¹⁴³ LAUB, John H. a Robert J. SAMPSON. *Understanding Desistance from Crime*. Crime and Justice. 2001, 28, s. 56.

¹⁴⁴ Alkofakta. *Suchej únor* [online]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://suchejunor.cz/alkofakta>.

aniž by mu bylo ze strany rodičů vysvětleno, že takové chování rozhodně není v pořádku, je možné, že toto chování následně v rámci záškoláctví nebo po škole během volného času se skupinou rizikových vrstevníků zrealizuje. Stejně tak je možné, že si dospělý jedinec závislý na alkoholu po ztrátě zaměstnání začne obstarávat prostředky na alkohol loupežemi. Pokud ovšem budou rodiče dítěte dohlížet na skladbu jím sledovaných pořadů a budou dítě náležitě vychovávat, ve školním prostředí budou učiněna vhodná opatření k zamezení záškoláctví a dítě bude trávit volný čas aktivitami, které ho budou naplňovat, je vysoce nepravděpodobné, že by se dítě podobného chování dopustilo. Obdobně může podpora rodiny dospělého jedince v léčbě jeho závislosti na alkoholu úspěšně předejít jak ztrátě zaměstnání, tak následným loupežím k získávání financí na nákup alkoholu.

6. Prevence násilné kriminality

Teprve po analýze dat o kriminalitě a zjištění jejích příčin je možné přistoupit ke **kontrole** kriminality.¹⁴⁵ Ta má za cíl snížit jak **kvantitu** kriminality (zastavením jejího růstu), tak i **kvalitu** kriminality (snížením její škodlivosti)¹⁴⁶. Kontrola kriminality je uskutečňována prostřednictvím dvou strategií, a to **represivní**, která kriminalitu potlačuje, a **preventivní**, jejímž úkolem je kriminalitě předejít.¹⁴⁷ Základním principem kontroly kriminality je vyváženost obou jmenovaných strategií.¹⁴⁸ Tyto strategie jsou provázané a vzájemně se doplňují, čímž účinnost kontroly kriminality zvyšují.¹⁴⁹

6.1. Dělení prevence kriminality podle obsahového zaměření

Podle obsahového zaměření členíme prevenci na sociální (jejíž adresátem je pachatel), situační (orientovanou na situaci) a viktimologickou (zaměřenou na oběť).¹⁵⁰ Toto členění odpovídá **teorii rutinních aktivit**, dle které je ke každému zločinu zapotřebí tří základních prvků, a to pachatele, jeho oběti a místa, kde se trestný čin odehraje. Dle Schématu č. 2 tak vznikne pomyslný trojúhelník, na jehož základě stačí k předejití kriminálního chování vyřadit alespoň jeden element. Pokud totiž pachateli chybí oběť, byť situace svědčí v jeho prospěch, těžko trestný čin spáchá. Ani setkání oběti a pachatele nemusí nutně vést ke kriminálnímu jednání, jestliže k němu není vhodná situace. Stejně tak platí, že se oběť nemusí obávat pohybu v rizikovém prostředí, když se v něm současně nenachází potenciální pachatel.¹⁵¹ Je samozřejmé, že pokud se v nějaké situaci vyskytnou všechny tři prvky, bude zapotřebí zasáhnout. Právě s touto skutečností pracují jednotlivé druhy prevence. Sociální se zaměřuje zejména na to, aby potenciální pachatel byl vychováván tak, že se spory mají řešit jinak než za použití násilí. Pokud se v budoucnu dostane do konfliktu s nějakou osobou, je pravděpodobnější, že k vyřešení problému zvolí nenásilnou cestu. Situační prevence se zase soustředí na to, aby ke spáchání trestného činu v důsledku nepříznivé situace nedošlo. Jestliže se pachatel s obětí ocitnou na místě, na jehož bezpečnost dohlíží několik bezpečnostních kamer, dost pravděpodobně si svůj čin kvůli obavě z odhalení rozmyslí. A prevence viktimologická

---

¹⁴⁵ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 25.

¹⁴⁶ Ibid, s. 151.

¹⁴⁷ Ibid, s. 26.

¹⁴⁸ Ibid, s. 294.

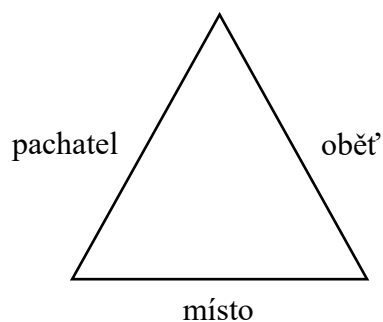
¹⁴⁹ HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2009. Student, s. 166-167.

¹⁵⁰ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 152.

¹⁵¹ TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 183-184.

usiluje o to, aby byla oběť na případný útok co nejlépe připravena. V případě napadení je totiž možné, že se oběti díky vědomostem získaným v kurzu sebeobranu podaří pachateli ubránit. Co se tohoto dělení týče, existují také autoři, kteří rozlišují pouze prevenci sociální a situační, nicméně s ohledem na uvedenou teorii mám za to, že rozlišování prevence sociální, situační i viktimologické má své opodstatnění.

Schéma č. 2 – Výchozí model obsahově zaměřené prevence kriminality

Zdroj: TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 183.

6.1.1. Sociální prevence

Kriminologické poznatky prokázaly u jistých sociálně patologických jevů kriminogenní význam.¹⁵² Mezi tyto jevy patří například užívání alkoholu nebo jiných návykových látek, gamblerství, nezaměstnanost, bezdomovectví, chudoba, duševní poruchy, tolerance násilí, záškoláctví a nesprávná výchova.¹⁵³ Sociální prevence proto směřuje ke změně těchto nepříznivých podmínek společenského života, které jsou pokládány za příčiny páchaní trestných činů.¹⁵⁴ K ovlivnění uvedených kriminogenních faktorů využívá široké škály opatření spočívajících v povinné školní docházce, podpoře vzdělávání a zdravého životního stylu, zajištění kulturního vyžití a ovlivňování výchovy i opatření z oblasti sociální politiky, jako například určení výše minimální mzdy, poskytování zdravotní péče a sociálních služeb, zajištění sociálního bydlení a využívání nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, spočívajících například v navyšování počtu pracovních míst.¹⁵⁵ Hlavním cílem sociální prevence je zajistit, aby se jedinec nestal pachatelem trestné činnosti.¹⁵⁶

¹⁵² GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 153.

¹⁵³ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 50; SVATOŠ, Roman, 2016, op. cit., s. 23.

¹⁵⁴ SVATOŠ, Roman, 2016, op. cit., s. 22.

¹⁵⁵ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 50; SVATOŠ, Roman, 2016, op. cit., s. 22-23; TOMÁŠEK, Jan, op. cit., s. 185-186; VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 258-259; ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 13-15.

¹⁵⁶ HOLCR, Květoň, op. cit., s. 173.

V sociální prevenci má své místo i **právní řád**. Důležitou úlohu plní zejména trestní právo, nicméně působit preventivně mohou i ustanovení zákonů dalších právních odvětví. Příkladem může být školský zákon, zákon vztahující se k ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, zákon upravující sociálněprávní ochranu dětí, přestupkový zákon, zákon o Policii České republiky a zákon o střelných zbraních.¹⁵⁷ V souvislosti s posledně jmenovaným se v rámci prevence násilné kriminality poukazuje na význam dostupnosti zbraně, obzvláště v případech zkratkovitého jednání při konfliktních situacích. Setrvání v restriktivní politice při povolování a následné kontrole držení i nošení střelných zbraní stejně jako úprava manipulace s nimi je pro omezení jejich dostupnosti jistě žádoucí. Obdobně prospěšná by určitě byla také kontrola distribuce i šíření jiných zákeřných a nebezpečných zbraní, mezi které se řadí například finské nože a spreje, které obsahují omamné nebo nervově paralytické látky.¹⁵⁸ Právě díky právní regulaci týkající se střelných zbraní pravděpodobně není tolik násilné kriminality páčáno jejich prostřednictvím. Empirický výzkum soudních spisů totiž dokládá, že u pouhých 7 % úmyslných usmrcení byla použita střelná zbraň. Velký počet násilné trestné činnosti je ale bohužel páčán předměty, které jsou běžně dostupné a jejichž používání není možné omezovat. V 52 % případů byl k usmrcení jako zbraň použit nůž s tím, že se nejčastěji jednalo o nůž kuchyňský, který je běžnou součástí každé domácnosti. V 15 % případů byly vražednou zbraní předměty, jako jsou sekery a kladiva, telefonní šňůry nebo elektrické kabely, polštáře, madla nábytku nebo i cihly a další. V 17 % případů došlo k usmrcení dokonce pouhou silou vlastního těla, zejména šlo o škrcení, rány pěstmi, kopy a jiné.¹⁵⁹ Podobně i v případě loupeží již zmíněné viktimizační výzkumy ukázaly, že zbraní byl průměrně ve dvou pětinach případů nůž a v jedné pětině případů šlo o střelnou zbraň. Mezi další předměty patřily například hole, pálky, obušky, tyče, klacky, boxery, a dokonce i osobní automobil. Pachatelé měli některou z uvedených zbraní ve třetině případů loupeží, ve dvou třetinách případů se pachatelé tohoto trestného činu dopustili beze zbraně. K použití zbraně došlo ve třech pětinach případů, ve zbývajících dvou pětinach případů pachatelé zbraň nakonec nepoužili.¹⁶⁰

Proto je u jedince důležité působit i na fungování vnitřní kontroly chování. Vnitřní zábrany se vytváří v procesu socializace, jejímž výsledkem jsou pozitivní nebo negativní mezilidské vztahy. S tím souvisí i **teorie kontroly kriminality** sociologa Trivise Hirschiho,

---

¹⁵⁷ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 154.

¹⁵⁸ ZAPLETAL, Josef, 2002, op. cit., s. 85.

¹⁵⁹ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 57-58.

¹⁶⁰ MARTINKOVÁ, Milada, 2002, op. cit., s. 22; MARTINKOVÁ, Milada a Eva BIEDERMANOVÁ, op. cit., s. 42-43; ŠTEFUNKOVÁ, Michaela, Jakub HOLAS, Zuzana KOSTELNÍKOVÁ a Martina PEŠKOVÁ, op. cit., s. 77-78.

kteřá se zakládá na tzv. **teorii vazeb**. Jedná se o jedincovy citové vazby s blízkými, racionální vazby na kalkulaci užitku i nákladů jednání a na předvídání jeho následků, vazby na činnosti jako jsou učení, práce nebo volný čas a vazby na hodnoty a pravidla společnosti. Pokud je některá z těchto vazeb u jedince oslabena nebo dokonce úplně chybí, mnohdy se u něj v důsledku toho vyskytuje kriminální chování. V případě recidivistů se často objevuje neschopnost budovat pevné vztahy, přehnaně vysoké nároky, touha po okamžitém uspokojení potřeb, nevázaný životní styl a nízká sebekontrola.

Vedle vnitřní kontroly chování stojí i jeho vnější kontrola, kdy jsou k respektování práva lidé vedeni pozitivními i negativními podněty, plynoucími jak z veřejného mínění, tak právních norem. Jde především o chválu, vyznamenání a finanční odměny, nebo naopak opovržení, pokuty a tresty. Kvalitní právní úprava, spolu s jejím důsledným uplatňováním, je předpokladem účinné prevence kriminality. Na souvislost mezi právním řádem, jeho dodržováním a vývojem kriminality je nutné myslet už v rámci legislativního procesu, kdy je nutné zabránit možnému kriminogennímu působení ustanovení, nebo naopak pečlivě propracovat ta ustanovení, která mají působit preventivně. Pokud bude zákonná úprava kvalitní a lidé se jí budou řídit, nemůže se kriminalitě v takovém prostředí dařit. Právní řád tak plní úlohu jakéhosi kompasu pro prevenci kriminality. Chování lidí je ve významné míře určováno vedle dalších faktorů také jejich vztahem k právní úpravě, který má složku behaviorální, spočívající v jednání v souladu se zákony a kognitivní záležitosti ve znalosti zákonů.¹⁶¹ Prevence by proto měla mířit i na zvyšování právního povědomí.¹⁶² Příkladem je vzdělávací manuál České televize, informující o právech občanů.¹⁶³

Opatření sociální prevence jsou materiálně i personálně náročná.¹⁶⁴ Rovněž kvůli požadavkům na dlouhodobé trvání přináší výsledky pomalu.¹⁶⁵ Navíc není vztah sociální prevence a kriminality pokaždé jednoznačný. Je například známo, že vyšší kriminalita se čas od času vyskytuje v regionech s vysokou zaměstnaností, ač by se dalo očekávat, že bude vyšší v regionech s nižší zaměstnaností. Z toho důvodu není možné vytrhávat sociální jevy z kontextu a přisuzovat jim automaticky příčinu vysoké kriminality. Účinnost jednotlivých opatření sociální prevence je kvůli této složitosti obtížněji měřitelná. Proto je pro efektivní sociální prevenci zapotřebí komplexně analyzovat celkovou sociální situaci.¹⁶⁶

---

¹⁶¹ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 153-157.

¹⁶² VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 261.

¹⁶³ Právo pro každého. *Česká televize* [online]. [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10604698737-pravo-pro-kazdeho/dily/>.

¹⁶⁴ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 15.

¹⁶⁵ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 50.

¹⁶⁶ HOLCR, Květoň, op. cit., s. 173.

6.1.2. Situační prevence

Na zločin je zapotřebí nahlížet jako na produkt motivace a příležitosti. Zatímco motivace pachatele je podstatou výše uvedené sociální prevence, na příležitost se zaměřuje prevence situační.

Kriminalita se objevuje na určitých místech v určité době a za určitých okolností.¹⁶⁷ V roce 1995 byl proveden průzkum kriminogenních zón jednoho středočeského města s rozlohou 33 km², který odhalil, že 90 % kriminality se koncentruje v hlavní kriminogenní zóně města, představující 14 % katastrálního území. Bezmála třetina této kriminality byla navíc spáchána na pouhém 1 km² území města.¹⁶⁸ V souvislosti s tímto problémem v rámci projektu „Mapy budoucnosti II“ vznikla aplikace Mapa kriminality, která umožňuje zobrazení základních dat o některých trestných činech spáchaných ve vybraném období na území zvolené obce nebo celé České republiky. Tyto data je možné využít k prevenci kriminality na daném území.¹⁶⁹ Velká část kriminality souvisí také s životními zvyklostmi lidí, kteří si například do zábavních nebo obchodních center berou větší obnos peněz, což následně láká pachatele loupeží.

Situační prevence předpokládá, že většina pachatelů jedná na základě racionální úvahy, při níž zohledňují klady i zápory svého záměru. Ve chvíli, kdy dojdou k závěru, že námaha spolu s rizikem dopadení značně převyšují očekávaný zisk z trestného činu, od plánované kriminální aktivity upustí. Při promýšlení činu nejenže tipují lokalitu nebo ohrožený objekt a berou ohled na zákonitosti v chování lidí, ale zvažují i takové prvky prostředí, mezi které patří například intenzita osvětlení, typ dveří, oken a zámků, zabezpečení alarmem, pravděpodobnost spatření kolemjdoucími a existence úkrytu.

I známé přísloví praví „příležitost dělá zloděje.“ V dřívějších dobách velmi často docházelo k únosům letadel. Jejich pachatele neodradilo ani citelné zvýšení trestních sazeb. Až zavedení důkladné letištní kontroly cestujících i jejich zavazadel mělo za následek prudký pokles únosů.¹⁷⁰ Právě změna struktury nabízené příležitosti v pachatelův neprospěch je cílem situační prevence, která se tak snaží ovlivnit pachatelovo rozhodnutí, zda trestný čin spáchá, nebo ne. K tomu disponuje celou řadou opatření, které lze dle Tabulky č. 7 členit do tří velkých skupin.

---

¹⁶⁷ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 261.

¹⁶⁸ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 163.

¹⁶⁹ Úvod. *Mapy kriminality* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://kriminalita.policie.cz/napoveda/#/>.

¹⁷⁰ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 162-165.

Tabulka č. 7 – Schéma situační prevence

strategie	opatření
zvýšující námahu spojenou s pácháním trestné činnosti	ztížení dosažení cíle
	kontrola přístupu
	odklonění pachatelů
	kontrola prostředků trestné činnosti
zvýšující riziko spojené s pácháním trestné činnosti	formální dohled
	dohled prováděný zaměstnanci
	přirozený dohled
snižující užitek plynoucí z trestné činnosti	odstranění cíle
	označení věcí
	stanovení pravidel

Zdroj: ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. 2. přeprac. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005, s. 18 (převzato a upraveno).

První skupina se soustředí na zvýšení **námahy** spojené s pácháním trestné činnosti. Tohoto záměru je možné dosáhnout především ztížením dosažení **cíle** pomocí plotů, mříží a zámků.¹⁷¹ K ochraně hodnot, kterým hrozí útok lze použít i bezpečnostní dveře nebo nerozbitná skla oken.¹⁷² Variantou jsou i bezpečnostní fólie, které i při rozbití okna drží sklo v celku.¹⁷³ V nočních hodinách se dále doporučuje uzavírat poloveřejné prostory, mezi které patří například chodby nebo dvory, a uzamykat vstupní dveře. Dalším způsobem je zavedení kontroly **přístupu** obsazováním míst domovníků.¹⁷⁴ Právě domovníci mají v rámci projektu „Domovník – preventista“ pomoci se zvýšením bezpečnosti v obcích. Domovníci v této oblasti spolupracují nejen s obecní policií, ale i s asistenty prevence kriminality.¹⁷⁵ Ti se v rámci projektu „Asistent prevence kriminality“ podílí na prevenci kriminality a rovněž na zvýšení bezpečnosti v obci.¹⁷⁶ Asistenti prevence kriminality svou činností již například napomohli k dopadení pachatele, který se dopustil loupeže v bytě starší ženy.¹⁷⁷ Přístup může být dále

¹⁷¹ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 17-18.

¹⁷² GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 163.

¹⁷³ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 262.

¹⁷⁴ OSMANČÍK, Otakar, ed. *Násilná kriminalita: úvodní studie k problematice násilí a násilné kriminality v naší společnosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992. Studie, s. 71.

¹⁷⁵ Domovník – preventista. *Prevence kriminality v České republice* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/dobra-praxe/domovnik/>.

¹⁷⁶ Asistent prevence kriminality. *Prevence kriminality v České republice* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/dobra-praxe/apk/>.

¹⁷⁷ Pachatel dopaden s pomocí asistentů prevence kriminality. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/pachatel-dopaden-s-pomoci-asistentu-prevence-kriminality.aspx>.

kontrolován prostřednictvím vrátných a recepčních.¹⁷⁸ Od potenciálního místa činu pachatele dělí mimo fyzické kontroly i kontrola vstupu prostřednictvím čipových karet.¹⁷⁹ Jiným prostředkem k dosažení uvedeného cíle je **odklonění** pachatelů.¹⁸⁰ Tohoto prostředku policie využívá například při oddělení skupin s názorově protichůdnými účastníky několika současně probíhajících shromáždění.¹⁸¹ Příkladem může být i oddělení fanoušků soupeřících fotbalových týmů. Konečně půjde také o **kontrolu** prostředků trestné činnosti prohlídkami zjišťujícími přítomnost zbraní na letištích nebo u vstupů na stadiony při sportovních utkáních.¹⁸² Obdobně je tomu i v případě jiných společenských akcí (např. koncertů) a budov se „zvýšenou ochranou“ (např. soudy nebo ministerstva).¹⁸³

Další skupina je orientována na zvýšení **rizika** spojeného s páčáním trestné činnosti obzvláště realizováním různých forem **dohledu**. Osoby, u nichž je dohled jejich hlavní pracovní náplní, vykonávají **formální** dohled.¹⁸⁴ V tomto případě půjde o navýšení četnosti policejních hlídek a ostrahu poskytovanou bezpečnostními agenturami nebo hlídači.¹⁸⁵

Příklad č. 15

*Dva mladíci ve věku devatenáct a šestnáct let přepadli 29. září 2013 před půl třetí v noci na parkovišti v blízkosti základní školy v Jihlavě ženu. Nejprve za ní doběhli a jeden z nich na ženu zakřičel. Když se otočila, jeden z mladíků na ni mířil airsoftovou pistolí a požadoval vydání cenností, druhý měl nůž. Maskovaní mladíci se zmocnili hotovosti, mobilního telefonu a dalších věcí v celkové hodnotě necelých patnáct set korun, které jim žena v obavě o život vydala, a utekli. Po půl čtvrté přijali policisté oznámení ostrahy obchodního domu o podezřelých osobách shodujících se s popisem pachatelů, kterým během placení z kapsy vypadla zbraň. Policisté u nich věci zajistili a ženě je spolu s jednou věcí, kterou našli odhozenou poblíž místa loupeže, předali. Jeden z mladíků byl v minulosti již odsouzen.*¹⁸⁶

---

¹⁷⁸ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 164.

¹⁷⁹ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 262.

¹⁸⁰ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 19.

¹⁸¹ Akce obou táborů proběhly bez větších problémů. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-04-18].

Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/akce-obou-taboru-probehly-bez-vetsich-problemu.aspx>.

¹⁸² ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 19.

¹⁸³ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 262.

¹⁸⁴ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 19.

¹⁸⁵ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 164.

¹⁸⁶ Loupež kriminalisté velmi rychle objasnili. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/loupez-kriminaliste-velmi-rychle-objasnili.aspx>.

O dohledu prováděném **zaměstnanci** mluvíme u osob, jejichž náplň práce obnáší plnění odlišných úkolů a dohled mohou mít v popisu práce pouze jako vedlejší činnost. Jedná se hlavně o prodavače, ale do této kategorie patří také vlakoví průvodčí nebo řidiči městské hromadné dopravy. Důležitý je rovněž dohled **přirozený**.¹⁸⁷ Ke kontrole dané lokality přispívají totiž i lidé, kteří v ní bydlí nebo pracují.

V souvislosti s kriminalitou koncentrovanou ve městech je nutné při jejich územním plánování věnovat pozornost **teorii hájitelného prostoru** architekta Oscara Newmana, dle které přirozený dohled obyvatel, jejich očividná příslušnost k místu, solidarita, pověst oblasti a účelné využití prostoru vytváří dojem, že takové území někomu patří, což případné pachatele od páchání trestných činů odrazuje. Při výstavbě je proto vhodné klást důraz na umístění oken, která by měla směřovat jak do zeleně, tak i do ulice, aby z nich byl možný výhled před vchod do daného domu, ale i do domů sousedních a protilehlých. Rovněž je důležité, aby došlo ke shodnému zabezpečení předního i zadního vchodu. Stejně tak by měl být minimalizován počet výklenků, v nichž by se mohli pachatelé skrývat. U každého prostoru by se mělo rozlišovat, zda je veřejný, poloveřejný nebo soukromý. Ze zastávek by mělo být možné sledovat problematické oblasti. Kvalitnější dohled zaručuje též přehlednější prostředí, kterého lze docílit jak údržbou zeleně a demontáží již nadbytečného lešení, tak osvětlením obchodních prostorů i mimo pracovní dobu a opravami veřejného osvětlení.¹⁸⁸ Přirozený dohled by měl být maximalizován jak promyšleným uspořádáním všech budov i prostranství v jejich nejbližším okolí, tak přihlížením k bezpečnostním požadavkům již ve fázi projektování. Vstupu cizích jedinců lze zabránit rozmístěním plotů a jiných překážek. Podstatné je také najít využití i pro slepé uličky. Pomoci může i frekventovanější pěší provoz, vytváření dojmu osídlení u budov, které jsou trvale nebo přechodně opuštěné, a navýšení počtu lamp osvětlujících ulice.¹⁸⁹ Stavět by se měly menší nemonotónní obytné úseky, které snižují pocit anonymity i sociální dezorganizace a podporují mezilidské vztahy, čímž omezují obavy z kriminality.¹⁹⁰

Co se technických prostředků týče, efektivní dohled umožňují zejména pulty centralizované ochrany.¹⁹¹ Variantou jsou také alarmy v obydlích, kancelářích a obchodech

---

¹⁸⁷ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 20.

¹⁸⁸ GRIVNA, Tomáš, MIROSLAV SCHEINOST, IVANA ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 164-166.

¹⁸⁹ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 20.

¹⁹⁰ ZAPLETAL, Josef, 2002, op. cit., s. 85.

¹⁹¹ SVATOŠ, Roman, 2016, op. cit., s. 25.

nebo bezpečnostní kamery instalované ve stanicích metra a v dalších dopravních prostředcích.¹⁹²

Příklad č. 16

Do prodejny potravin v Praze 5 vešel 16. prosince 2016 před půl sedmou večer muž, který si částečně maskoval tvář šálou, a zamířil přímo k pultu. Přicházející prodavačku upozornil, že jde o přepadení a pod pohrůžkou zabití a předmětu připomínajícího teleskopický obušek se z pokladny, kterou mu žena v obavě o život otevřela, zmocnil hotovosti řádově ve výši tisíců korun. Muže zachytily bezpečnostní kamery nejen v obchodě, ale i ve stanici metra Anděl, kterou již nemaskovaný pachatel proběhl směrem od autobusového nádraží k druhému východu.¹⁹³

Právě instalace kamerových systému v londýnském metru vedla ke snížení počtu loupeží a krádeží.¹⁹⁴ Bezpečnost veřejných prostranství je zajišťována i monitorováním parků, ulic a náměstí, což může řadu pachatelů buď úplně odradit nebo alespoň přispět k jejich odhalení a dopadení. Ač se tyto prostředky mohou z hlediska prevence jevit jako ideální, je zapotřebí myslet i na skutečnost, že umožňují dozor nad lidmi a jejich každodenním životem.¹⁹⁵ Existují studie, které dokládají, že se lidé ve městech mohou na kamerových záznamech ocitnout téměř na každém kroku až třistakrát za den.¹⁹⁶ Například v Praze na bezpečnost dohlíží celkem 4 500 bezpečnostních kamer.¹⁹⁷ Server iROZHLAS v souvislosti s touto problematikou připravil interaktivní mapu, která po zadání výchozího a cílového bodu cesty spočítá, kolik bezpečnostních kamer se na trase této cesty nachází.¹⁹⁸ Co se těchto prostředků týče, je proto vždy nutné srovnat zájem na ochraně bezpečí se zájmem na ochraně práva na soukromí, do něhož bezpečnostní kamery ve velké míře zasahují.¹⁹⁹ V této problematice je proto zapotřebí rozvážnosti a právních záruk zabraňujících zneužití.²⁰⁰ Na

---

¹⁹² ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 20.

¹⁹³ Loupež v prodejně s potravinami. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/loupez-v-prodejne-s-potravinami.aspx>.

¹⁹⁴ SHEPHERD, Jonathan P a David P FARRINGTON. *The Prevention of Delinquency, with Particular Reference to Violent Crime*. Medicine, Science and the Law. 1996, 36(4), s. 333.

¹⁹⁵ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 164-168.

¹⁹⁶ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 263.

¹⁹⁷ Městský kamerový systém hlavního města Prahy. *Magistrát hlavního města Prahy* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://bezpecnost.praha.eu/clanky/kamerovy-system>.

¹⁹⁸ Tisícovce pražských kamer se nevyhnete. Zkuste si v interaktivní mapě, kolik vás uvidí cestou po městě. *iROZHLAS* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/interaktivni-mapa-kamery-soukromi-sledovani-praha-hrib_1911280632_cib.

¹⁹⁹ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 57.

²⁰⁰ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 168.

druhou stranu je však nutné vzít v úvahu, že bezpečnostní kamery ve městech jsou často umístěny na sloupech veřejného osvětlení a prostor tudíž zabírají z velké dálky. Možnosti přiblížení jsou kvůli značným nárokům na uchování velkého množství dat rovněž dosti omezené. Stejně tak mohou bezpečnostní kamery zabírat pouze omezený prostor nebo se sice mohou otáčet, ale v takovém případě zabírají jednotlivé prostory s časovým odstupem a nikoliv najednou. Kvalita kamerového záznamu může být u jednotlivých bezpečnostních kamer rovněž dosti odlišná a problematické je mnohdy i velmi rychlé přemazávání záznamu. Například kamerové záznamy z tramvají jsou uchovávány pouze po dobu dvou dnů.²⁰¹ V případě kamerových záznamů z metra je doba delší, záznam se uchovává týden.²⁰² Oproti tomu je u městských bezpečnostních kamer záznam uchováván nejdéle, a to po dobu třiceti dnů.²⁰³

Poslední skupina má za cíl snížit **užitek** plynoucí z trestné činnosti. Jednou z možností, jak uvedeného záměru dosáhnout, je **odstranění** cíle.²⁰⁴ Půjde například o využívání bezhotovostních plateb namísto hotovostních nebo přemístění klenotů z výloh do trezoru mimo otevírací dobu prodejen.²⁰⁵ Mezi další možnosti patří nahrazení originálů uměleckých děl kopiemi, využívání bezpečnostních schránek, určení limitu doručování peněz poštovními doručovateli, bezhotovostní výplaty zaměstnancům zamezující akumulaci peněz ve firmách a ukládání peněz do bank. Jinou cestou ke snížení očekávaného prospěchu je **označení** věcí.²⁰⁶ Jedná se především o výrobní čísla a čísla bankovek.²⁰⁷ Patří sem ale také katalogizace a fotodokumentace starožitností a uměleckých předmětů.²⁰⁸ Zisk lze snížit i stanovením **pravidel** upravujících například postupy pro nakládání s penězi při převážení peněžních zásilek, jejichž účelem je předejít loupežím.²⁰⁹ Například v rámci loupeží na finančních institucích existuje mimo doporučených bezpečnostních opatření v podobě technického zabezpečení celá řada preventivních pravidel týkajících se chování zaměstnanců. Doporučuje se například dodržovat dělbu klíčů, sledovat okolí během příchodu do zaměstnání a kontrolovat funkčnost zabezpečovacích systémů. Vstup pro veřejnost se dále doporučuje otevírat až po skončení

---

²⁰¹ Kamerové záznamy z tramvají. *Dopravní podnik hlavního města Prahy* [online]. [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://www.dpp.cz/osobni-udaje/kamerove-zaznamy-z-tramvaji>.

²⁰² Kamerové záznamy z objektů DPP. *Dopravní podnik hlavního města Prahy* [online]. [cit. 2021-06-24].

Dostupné z: <https://www.dpp.cz/osobni-udaje/kamerove-zaznamy-z-objektu-dpp>.

²⁰³ Poskytnutí informace podle zákona č. 106/1999 Sb. *Portál hlavního města Prahy* [online]. [cit. 2021-06-24].

Dostupné z: https://www.praha.eu/public/e0/44/bf/2933599_964030_Kamerovy_zaznam.

²⁰⁴ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 21.

²⁰⁵ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 262.

²⁰⁶ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 21.

²⁰⁷ SVATOŠ, Roman, 2016, op. cit., s. 25.

²⁰⁸ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 164.

²⁰⁹ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 19-22.

veškerých operací s penězi a před i po odemčení dveří je zároveň nutné kontrolovat situaci před vchodem, zatímco druhý zaměstnanec by v danou chvíli měl být přítomen u tísňového hlásiče.

Příklad č. 17

Po skončení pokladních hodin banky v Praze 9 uzamkly zde zaměstnané ženy vstup pro veřejnost. V prostoru banky zůstala poslední klientka, které po jejím odbavení jedna z žen odemkla vstupní dveře, druhá žena byla v daný moment poblíž tísňového hlásiče. Klientka následně vyšla ven a žena proto dveře uzavírala. V ten okamžik k nim ale přistoupil maskovaný muž se střelnou zbraní, který byl do té doby ukrytý pod schody. Vyzval ženu, aby si lehla na zem, ale ona reagovala křikem a snažila se i přes výhrůžku pachatele dveře zavřít, což se jí po chvíli přetlačování povedlo. Následně dveře zamkla a pachatel utekl. Poplach byl tísňovým hlásičem vyhlášen neprodleně po začátku útoku.²¹⁰

Výše uvedené nástroje situační prevence lze dle Odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra České republiky dělit na čtyři formy **ochrany**. Do **klasické** řadíme především mechanické prostředky jako jsou mříže, zámky, bezpečnostní dveře, skla a fólie, ale i trezory, bezpečnostní schránky a zavazadla. **Technická** obnáší zabezpečení prostřednictvím pultů centralizované ochrany, alarmů a bezpečnostních kamer i vstupů na čipové karty.²¹¹ **Fyzickou** ochranu obstarává policie, armáda, bezpečnostní agentury a hlídači. A poslední kategorií je ochrana **režimová** spočívající v zajištění funkčnosti celého bezpečnostního systému, kam patří personální oblast, oprávnění ke vstupu do objektu, klíčové systémy, přístup k informacím a ochrana dat.²¹²

Ač se situační prevence může na první pohled jevit jako bezchybná, má také svou problematickou stránku, kterou je **přesun** kriminality. Opatření situační prevence sice mohou zamezit spáchání těch trestných činů, na které se orientují, to ale nevyklučuje možnost, že tyto trestné činy budou spáchány jinde, jindy nebo jinak a celková kriminalita tudíž zůstane stejná, čemuž lze zřejmě zabránit jedině celoplošným postupem. Byť je značně komplikované posoudit, zda k přesunu kriminality opravdu došlo, je zapotřebí brát uvedený jev v potaz, jinak by mohlo dojít k lepšímu hodnocení preventivních opatření, než je na místě. Lze rozlišit pět

---

²¹⁰ NEČAS, Stanislav a Milan SEILER. Loupežná přepadení pracovišť s peněžním provozem a jejich bezpečnost (policejní, kriminalistické a technické aspekty teorie a praxe ochrany osob a majetku). Praha: Vydavatelství PA ČR, 2004, s. 76-79.

²¹¹ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 22.

²¹² HOLCR, Květoň, op. cit., s. 174.

forem přesunu kriminality.²¹³ **Teritoriální**, který spočívá v přesunu kriminality na jiné místo, například z jedné části obce do jiné, což je časté především ve velkých městech.²¹⁴ Posílení policejních hlídek kvůli vysoké kriminalitě v určité oblasti může tedy pachatele vést k páchání trestné činnosti na místech, která pod takovou kontrolou nejsou.²¹⁵ To ostatně dokládá zkušenost newyorské policie, jejíž zaměření na loupeže v metru následně vedlo k přesunu loupeží do parků a ulic města.²¹⁶ **Časový** přesun obnáší změnu času páchání trestné činnosti. Tento jev prokázal americký experiment z Kansas City, kdy osvětlení určitých městských lokalit mělo sice za následek pokles kriminality během večerních i nočních hodin, ale zároveň vedlo ke zvýšení kriminality v denní době.²¹⁷ Přesun **v taktice** znamená, že pachatel ke spáchání daného trestného činu použije nové prostředky.²¹⁸ V případě loupeží se pachatelé po umístění přepážek do britských pošt neúspěšně pokoušeli o jejich prolomení pomocí železných palic.²¹⁹ Další je přesun **v objektu**.²²⁰ Příkladem může být situace, kdy jsou na čerpací stanice kvůli loupežím umístěny bezpečnostní kamery, což vede k přesunu loupeží do vináren a barů, v nichž bezpečnostní kamery obvykle nejsou a je zde často pouze jednočlenná obsluha.²²¹ A poslední je přesun **funkční**, pro nějž je příznačný přechod pachatele na odlišný typ trestné činnosti.²²² Například se bude jednat o pachatele, který se místo dosud páchaných krádeží začne dopouštět loupeží.²²³ Ačkoli se může zdát, že s ohledem na takový jev opatření situační prevence postrádají smysl, výzkumy dokazují, že přesun celé části té kriminality, o níž její celkový rozsah díky preventivním opatřením poklesl, nikdy nenastane.²²⁴ Přesun kriminality může dokonce působit pozitivně, a to ve chvíli, kdy se pachatel přeorientuje ze závažné trestné činnosti na tu méně závažnou.²²⁵ Stejně tak je nutné brát v potaz, že přesun pro pachatele nemusí být vůbec jednoduchý. Existuje totiž omezené množství míst, které nabízí stejně vhodné podmínky ke spáchání trestného činu. Pokud už se pachateli podaří najít podobné místo, nemusí se na něm ale vyskytovat vhodná oběť. Takové místo může být rovněž pod silnějším dohledem.

---

²¹³ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 23.

²¹⁴ SVATOŠ, Roman, 2016, op. cit., s. 33.

²¹⁵ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 263.

²¹⁶ TOMÁŠEK, Jan, op. cit., s. 189.

²¹⁷ HOLCR, Květoň, op. cit., s. 184.

²¹⁸ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 23.

²¹⁹ CLARKE, Ronald V. a John E. Eck. *Analýza kriminality v 60 krocích*. Praha: Otevřená společnost, 2010, s. 109.

²²⁰ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 23.

²²¹ SVATOŠ, Roman, 2012, op. cit., s. 97.

²²² ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 23.

²²³ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 168.

²²⁴ HOLCR, Květoň, op. cit., s. 185.

²²⁵ TOMÁŠEK, Jan, op. cit., s. 189.

Pravděpodobnost přesunu se také snižuje s větší vzdáleností od původního místa a s existencí přirozených překážek (např. řeky). Při plánování preventivních opatření je na základě těchto poznatků a znalostí obdobných příležitostí v okolí následně možné předvídat, na jaká místa se kriminalita přesune.²²⁶ Toto plánování policistům může rovněž usnadnit výše zmiňovaná aplikace Mapa kriminality.

Mezi výhody situační prevence patří zejména nízké požadavky materiálního i personálního charakteru a snazší uskutečnitelnost. Ač je díky rychle se dostavujícím výsledkům patrná vysoká účinnost, může se jednat jen o krátkodobý jev, který závisí na trvání opatření situační prevence. Důležitá je rovněž určitost a adresnost, protože jedině obeznámenost s konkrétním případem může být klíčem k úspěšnosti situační prevence, jejíž opatření nemůžou být modelové, ale je nutné, aby byly přizpůsobeny danému místu.²²⁷

Přestože většina pachatelů násilné kriminality jedná afektivně, aniž by zhodnotili situaci, lze na základě odpovídajících opatření situační prevence dosáhnout alespoň nedokonání činu, nebo také odhalení, dopadení a potrestání pachatele.²²⁸ Nejeefektivnější působení situační prevence v rámci násilné kriminality nalezneme ovšem v případě loupeží. Těm se předchází i navrhováním věcí užívaných každý den, například bezpečnostních batohů s alarmem.²²⁹

6.1.3. Viktimologická prevence

Předmětem zájmu viktimologické prevence je oběť trestného činu, a její podstatou proto je poskytování informací o bezpečném chování před útokem, během něj i po něm.

Vzhledem ke skutečnosti, že se na veřejných prostranstvích násilná kriminalita často odehrává ve večerních a nočních hodinách, je naprosto zásadní, aby se jedinci bez doprovodu vyhýbali liduprázdným místům (podchodům, parkům a jiným) a okolím nočních podniků spojených s konzumací alkoholu (barů, klubů, heren apod.). Podnapilost může totiž být problematická nejen pro pachatele, ale i oběť.²³⁰ Důležité je zejména nepodněcovat pachatele k činu, a to jak pasivně neopatrným chováním nebo způsobem života, tak ani aktivně provokací. Lidé se ale oběťmi mohou stát samozřejmě i omylem nebo náhodou.²³¹ Klíčová je správná reakce v kritických situacích trestnému činu předcházejících, například při navazování

---

²²⁶ CLARKE, Ronald V. a John E. Eck, op. cit., s. 107.

²²⁷ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 23.

²²⁸ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 56.

²²⁹ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 295-296.

²³⁰ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 58.

²³¹ HOLCR, Květoň, op. cit., s. 175.

náhodných známostí v podnapilém stavu, vpouštění neznámých osob do svého obydlí a dalších.²³²

Pokud už je člověk napaden a je-li to v jeho silách, může útok odvrátit přiměřenou obranou. Někdy zaberou jednoduché formy odporu (např. útěk nebo volání o pomoc), jindy ale mohou vyvolat afektivní reakci, při které je napětí vystupňováno a pachatel k znehybnění nebo umlčení oběti použije původně nezamýšlený brutální útok.²³³ Ve vhodných situacích se oběť může bránit zbraní, kterou má u sebe, nicméně si při obraně musí dávat pozor, aby se pachatel zbraně nezmocnil a následně ji proti oběti nepoužil.²³⁴

Příklad č. 18

Na ulici v Havířově se 1. ledna 2009 o půl druhé v noci snažil sedmadvacetiletý recidivista užitím fyzického násilí zmocnit věci devětačtyřicetiletého muže. Agresivní útok muž odvrátil až vytažením nože, kterým pachatele v mezích nutné obrany dvakrát bodl do pravé strany těla.²³⁵

V situacích, při nichž jsou možnosti účinné obrany minimální (např. ohrožení střelnou zbraní při loupeži), se naopak doporučuje raději neklást odpor. Dalším modelem chování, kterým je možné předejít útoku, je obelstění pachatele. Při určitých okolnostech se může osvědčit i pouhé vedení klidného rozhovoru s pachatelem, který znejistí a od útoku může upustit.²³⁶ V některých případech může proti pachateli zakročit i třetí osoba.

Příklad č. 19

Do čerpací stanice v Tovačově vstoupil 17. prosince 2012 ve večerních hodinách maskovaný devatenáctiletý muž a s kanystrem v jedné ruce a nožem ve druhé ruce požadoval vydání peněz. Neodradila ho ani přítomnost dalšího zákazníka, který pachatele následně s křikem a židli v ruce zahnal na útěk. Policisté pachatele později dopadli.²³⁷

---

²³² ZAPLETAL, Josef, 2002, op. cit., s. 85.

²³³ ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. Díl I, Obecná část. 3. upr. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1998, s. 83.

²³⁴ STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ, op. cit., s. 58.

²³⁵ Loupež. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/okresni-reditelstvi-karvina-zpravodajstvi-loupez.aspx>.

²³⁶ ZAPLETAL, Josef, 1998, op. cit., s. 83.

²³⁷ Objasněná loupež. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/objasnena-loupez-446949.aspx>.

U těchto rad vycházejících z viktimologických poznatků nelze bohužel zaručit stoprocentní úspěšnost. Nejedná se totiž o obecně platné návody, protože při různých situacích je zapotřebí použít odlišné techniky chování.²³⁸ S tím souvisí i schopnost přizpůsobit se rozdílným variantám nebezpečí, což je v psychicky náročných situacích značně obtížné.²³⁹ Důležitou roli hraje i připravenost. Ideální je, když oběť útok nejen očekává, ale je proti pachateli vybavena i prostředky k obraně.²⁴⁰ Bez ohledu na to, jakou finanční částkou oběti disponují, si pachatelé loupeží ke svému útoku většinou nevybírají oběti, které by se jim mohli ubránit. Stejně tak velká část pachatelů loupeže užije pouze pohrůžkou bezprostředního násilí nebo násilí, které je nutné ke zmocnění se věci.²⁴¹ Jakmile věc získají, od násilí ve většině případů upustí.²⁴² Překonávání odporu oběti je pro pachatele časově náročné a nebezpečné. Zvyšuje totiž riziko, že pachatel bude dopaden, sám zraněn nebo dokonce zabit.²⁴³

Pro všechny případy nicméně platí doporučení, které se týká chování v situacích, kdy byl útok již dokonán, a to co nejdříve trestný čin oznámit, v čemž by oběti měly být podporovány.²⁴⁴ Stejně tak se doporučuje všimnout si například vyjadřování pachatele, směru jeho odchodu i dalších detailů a uvedené informace sdělit policii, která na jejich základě může pachatele následně dopadnout.

Příklad č. 20

*Celkem 6,7 milionu korun získal muž, který se měl od roku 2007 do března roku 2010 dopustit 46 loupeží, při nichž používal například paruky a převleky klauna nebo mumie. Po loupeži banky v Plzni zde zaměstnaná žena pachatele sledovala a o jeho pohybu následně informovala policisty, kteří pachatele krátce po činu dopadli.*²⁴⁵

Lidé by stejně jako sebe měli chránit i svůj majetek. V rámci viktimologické prevence je proto vhodné propagovat i na trhu dostupné technické prostředky, mezi které patří již

---

²³⁸ ZAPLETAL, Josef, 1998, op. cit., s. 82-83.

²³⁹ GŘIVNA, Tomáš, MIROSLAV SCHEINOST, IVANA ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 150.

²⁴⁰ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 24.

²⁴¹ HICKEY, Eric. *Encyclopedia of murder & violent crime*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2003, s. 397.

²⁴² SPURNÝ, Joža. *Psychologie násilí: o psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. Praha: Eurounion, 1996, s. 110-111.

²⁴³ HICKEY, Eric, op. cit., s. 397.

²⁴⁴ ZAPLETAL, Josef, 2002, op. cit., s. 85.

²⁴⁵ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2013. Psyché (Grada), s. 104.

zmiňované zámky, signalizační a zabezpečovací technika, poplašná zařízení a jiné.²⁴⁶ Podobné zabezpečovací systémy mohou účinně zabránit například loupežím.

Ze všech uvedených instrukcí, jejichž účelem je předejít ohrožení, je patrné, že občané za své bezpečí nesou část odpovědnosti, protože zaručit stejnou ochranu všem není v silách státu. V zájmu každého proto je podílet se na zajištění vlastního bezpečí podle svých možností a s přihlédnutím k tomu, jakému množství hrozeb je v každodenním životě vystaven. Zranitelným skupinám obyvatelstva, které mají k zajištění svého bezpečí pouze omezené možnosti, poskytuje stát ochranu ve zvýšené míře.²⁴⁷

K dalším cílům viktimologické prevence patří zejména upozorňovat na hrozící nebezpečí, především na jeho nové formy.²⁴⁸ Stejně tak je důležité informovat veřejnost o aktuálních hrozbách, například o pohybu nebezpečných jedinců v konkrétních oblastech.²⁴⁹ Byť jsou tyto informace prospěšné, nesmí jimi lidé být zahlceni, protože by v nich mohly vyvolávat přehnaný strach, který může mít negativní dopad na večerní kulturu spojenou s vyliďňováním ulic a omezením přirozené sociální kontroly, v jejímž důsledku se riziko napadení dále zesiluje. To u některých jedinců může způsobit chorobnou podezíravost, ozbrojování a vytváření „nedobytných opevnění“ z jejich domovů. Takové napětí kolikrát vede k neadekvátním reakcím v podobě excesů z mezí nutné obrany.²⁵⁰ Je proto nesmírně důležité vždy zvážit, zda se tyto informace podávají v přiměřeném rozsahu tak, aby se příliš nepodepsaly na každodenním životě obyvatel. Na základě znepokojivých zpráv by lidé totiž mohli podléhat panice a v obavách o své bezpečí by se vyhýbali veškerým situacím, které byť jen vzdáleně navozují domnělé nebezpečí. Opatrnost je sice na místě, ale nesmí přesáhnout rozumnou míru. Čím více by lidé totiž omezili cesty mimo své domovy, tím by v ulicích hrozilo paradoxně větší nebezpečí, které by mohlo zapříčinit další nárůst kriminality.²⁵¹

6.2. Dělení prevence kriminality podle okruhu adresátů

Prevenici podle okruhu adresátů třídíme na primární (soustředěnou na celou společnost), sekundární (směřující k rizikovým skupinám a situacím) a terciární (která cílí na předcházení recidivě).²⁵² V rámci jednotlivých bodů této kapitoly jsou rozpracovány ostatní záměry

---

²⁴⁶ ZAPLETAL, Josef, 1998, op. cit., s. 82.

²⁴⁷ GRIVNA, Tomáš, MIROSLAV SCHEINOST, IVANA ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 149.

²⁴⁸ OSMANČÍK, Otakar, ed., op. cit., s. 72.

²⁴⁹ STAŇKOVÁ, Lenka, FILIP ŠČERBA a MILAN VICHLENDÁ, op. cit., s. 59.

²⁵⁰ ZAPLETAL, Josef, 1998, op. cit., s. 83.

²⁵¹ TOMÁŠEK, Jan, op. cit., s. 184-185.

²⁵² ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 10.

sociální, situační i viktimologické prevence, a to proto, aby bylo patrné, ke kterému okruhu adresátů konkrétně směřují.

6.2.1. Primární prevence

Primární prevence se zaměřuje na společnost jako celek. Zájmem primární **sociální** prevence je výchova a optimální sociální podmínky zabezpečující kvalitnější život.²⁵³ Dále jde rovněž o hospodářský rozvoj státu. U primární **situační** prevence se jedná o racionální územní plánování při výstavbě. Jde především o zajištění dostatečného množství míst pro volnočasové aktivity, zejména hřišť, obchodů a služeb na sídlištích, která díky tomu nebudou pouhými noclehárnami a dojde tak k prohloubení pospolitosti obyvatel.²⁵⁴ Stejně tak je důležité zajistit možnosti bydlení v centrech měst převážně s kancelářskými budovami a obchodními domy. Primární **viktimologická** prevence se zabývá nejrůznějšími formami osvěty informujícími o hrozícím nebezpečí a poskytujícími rady, jak se mu bránit.²⁵⁵ Příkladem mohou být příručky, přednášky, články a mediální kampaně.²⁵⁶ Dále sem patří také celá řada propagačních materiálů a brožury doporučující prostředky k zajištění vlastního bezpečí.²⁵⁷

6.2.2. Sekundární prevence

Oproti předešlému přístupu se sekundární prevence soustředí na rizikovější situace a jedince, u kterých je velká pravděpodobnost, že budou trestným činem buď zasaženi nebo se ho dopustí. Sekundární **sociální** prevence se proto zajímá o záškoláctví mládeže, alkoholiky, narkomany, gamblery, nezaměstnané, bezdomovce a další.²⁵⁸ U tohoto zaměření je důležité mít na paměti, že se jedná o určitou míru pravděpodobnosti nebezpečí. Není tak jisté, že se potenciální riziko stane rizikem skutečným, a proto je důležité předcházet stigmatizaci jednotlivců.²⁵⁹ U sekundární **situační** prevence půjde o situace, při nichž existuje velké nebezpečí trestného činu. Především se bude jednat o potemnělé uličky nebo výlohy s drahým zbožím.²⁶⁰ Cílem sekundární **viktimologické** prevence jsou zranitelnější osoby, mezi něž řadíme seniory, děti, ženy a jiné.²⁶¹

---

²⁵³ Ibid, s. 25.

²⁵⁴ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 170.

²⁵⁵ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 265.

²⁵⁶ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 149.

²⁵⁷ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 24.

²⁵⁸ SVATOŠ, Roman, 2016, op. cit., s. 17.

²⁵⁹ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 170.

²⁶⁰ SVATOŠ, Roman, 2012, op. cit., s. 90.

²⁶¹ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 265.

6.2.3. Terciární prevence

Na rozdíl od předchozích dvou kategorií se terciární prevence zaměřuje na případy, ve kterých k trestnému činu už došlo, a jejím cílem je proto zamezení recidivy.²⁶² V rámci terciární **sociální** prevence půjde o resocializaci pachatelů, kteří se trestného činu již dopustili.²⁶³ Ta spočívá zejména v rodinném poradenství a pomoci s nalezením zaměstnání nebo bydlení.²⁶⁴ Terciární **situační** prevence se orientuje na situace, ve kterých byl trestný čin už spáchán. V takových případech se usiluje o zavedení opatření, která zabrání příležitostem ke spáchání dalšího trestného činu.²⁶⁵ Předmětem zájmu terciární **viktimologické** prevence jsou jedinci, kteří se již stali obětmi trestného činu. Účelem je poskytnutí nezbytné pomoci, snaha o zabránění sekundární viktimizaci a náprava následků trestného činu.²⁶⁶

Dle Tabulky č. 8 vznikne kombinací výše uvedených druhů prevence kriminality soubor, v němž se budou jednotlivá opatření vzájemně doplňovat.²⁶⁷

Tabulka č. 8 – Schéma prevence násilné kriminality

prevence	primární	sekundární	terciární
sociální	vytváření nových pracovních míst	přednáška o negativních důsledcích spojených s užíváním drog určená pro studenty středních škol	pomoc probačních úředníků spočívající v hledání zaměstnání osobám, které vykonaly trest odnětí svobody
situační	výstavba hřišť v rámci nově vznikajícího bytového komplexu	navýšení počtu policejních hlídek v rizikových oblastech	instalace bezpečnostní kamery uvnitř objektu, v němž byl spáchán trestný čin
viktimologická	reklama zaměřená na propagaci prostředků k obraně	výuka sebeobranu u ohrožených jedinců	psychologická pomoc poskytovaná oběti trestného činu

Zdroj: GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 152 (převzato a upraveno).

²⁶² ZAPLETAL, Josef, 1998, op. cit., s. 102.

²⁶³ ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 27.

²⁶⁴ SVATOŠ, Roman, 2016, op. cit., s. 17-18.

²⁶⁵ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ, op. cit., s. 266.

²⁶⁶ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 171.

²⁶⁷ HOLCR, Květoň, op. cit., s. 176.

Aby byla prevence násilné kriminality efektivní, je nutné realizovat uvedená opatření komplexně.²⁶⁸

6.3. Dělení prevence kriminality podle dalších kritérií

Mimo výše uvedená dělení prevence kriminality je možné dále rozlišovat strategie prevence **přímé**, které se zaměřují bezprostředně na kriminalitu a **nepřímé**, jež směřují k celkovému zlepšení životních podmínek s vedlejšími efekty spočívajícím v omezení kriminality. Prevenci kriminality je možné rozvíjet na úrovni **místní**, **regionální** nebo **celostátní**. Z časového hlediska se může jednat o prevenci **predeliktní** zabraňující spáchání trestného činu nebo **postdelikttní** nastupující po spáchání trestného činu k zabránění spáchání dalšího trestného činu. Lze rovněž rozlišovat **právní** nebo **mimoprávní** prostředky prevence. Podle druhu se preventivní opatření dělí na **organizační**, **technická**, **personální** a **výchovná**.

Každé z preventivních opatření je zařaditelné do výše uvedených kategorií. Například umístění bezpečnostních kamer do objektu, v němž již došlo ke spáchání loupeže, je preventivním opatřením situačním, terciárním, nepřímým, místním, postdelikttním, právním a technickým.²⁶⁹

6.4. Prevence násilné kriminality v České republice

V České republice existuje celá řada programů zaměřených na prevenci násilné kriminality. S ohledem na zmiňovaný problém recidivy jsou níže uvedeny příklady činnosti subjektů spočívající v její prevenci.

6.4.1. Probační a mediační služba

Příkladem prevence recidivy je projekt „Na správnou cestu! II“ realizovaný Probační a mediační službou. Jednou z jeho klíčových aktivit byl program „Proti násilí“ pro mladé násilné pachatele, který se zaměřoval na snížení agresivity i recidivy a zvýšení aktivity účastníků v rámci náhrady škody.²⁷⁰ Programu se zúčastnilo celkem 34 mladistvých a 27 mladých dospělých, z nichž program dokončilo 26 mladistvých a 17 mladých dospělých. Někteří účastníci byli z programu pro překročení počtu povolených absencí vyloučeni. Jiní se svou

---

²⁶⁸ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al., op. cit., s. 294-295.

²⁶⁹ SVATOŠ, Roman, 2016, op. cit., s. 31-32; ZAPLETAL, Josef, 2005, op. cit., s. 9-11.

²⁷⁰ Na správnou cestu! II. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/na-spravnou-cestu-ii/>.

účast v programu rozhodli ukončit sami. V obou případech se jednalo především o pracovní vytíženost, stěhování nebo osobní důvody. Nejvýznamnější vliv na dokončení programu měly obavy z výkonu trestu odnětí svobody. Důležitou roli ve vztahu k dokončení programu a naplňování cílů v jeho rámci hrála i důvěra k lektorům. Vliv měla také pozitivní zpětná vazba okolí účastníka nebo přínos, který v programu spatřoval. Na dosahování cílů měla rovněž značný vliv nejen ochota účastníka na sobě pracovat a jeho aktivita, ale i rodičovství a partnerství, v případě mladistvých pachatelů také rodina. Mezi cíle, kterých účastníci programu dosáhli, patřila zejména schopnost pojmenovat a rozpoznat rizikové situace, schopnost tyto situace řešit nerizikově a efektivně a schopnost se takovým situacím zcela vyhýbat. Program se zaměřoval také na vzdělání a zaměstnání účastníků. Zatímco při vstupu do programu nemělo zaměstnání a ani nedocházelo do školy celkem 14 účastníků, po jeho ukončení se ve stejné situaci nacházelo pouze 5 z nich.

Z mladistvých se programu zúčastnil například Petr. Program mu byl probačním úředníkem nabídnut v reakci na napadení chlapce, kterému Petr na chvíli sebral telefon, ale následně mu ho vrátil, protože věděl, že by se jinak dopustil loupeže. V minulosti zase házel lidem do oken předměty. Do programu vstoupil dobrovolně, ale motivací byla obava z rozsudku. Nejprve docházel do programu se zpožděním, ale po vytýkacím dopisu přišel vždy včas. Postupem času jeho aktivita v programu výrazně vzrostla. V době vstupu do programu bylo Petrovi 15 let, žil v úplné rodině, ale jeho otec se opakovaně dopouštěl domácího násilí. Petr v reakci na násilné prostředí zvolil jako únikovou strategii užívání marihuany. Obojí bylo v rámci programu řešeno. Agresivita otce se odrážela do agrese dětí. S Petrem byly v rámci programu probírány spouštěče agresivního chování, mezi které patřily zejména špatné rodinné vztahy a nečinnost rodičů ohledně jejich změny. Matka byla lektory i zástupci Probační a mediační služby během rodinných setkání podporována ke změně a následně uváděla plánované stěhování, na které se Petr těšil a jeho psychika se díky tomu zlepšila. Nakonec ale k žádnému stěhování nedošlo. Co se užívání marihuany týče, navštěvoval Petr s matkou adiktologickou ambulanci. V průběhu programu byl Petr schopen rozeznat zátěžové situace a řešit je diskusí nebo ústupem. Nahromaděné napětí uvolňoval především fotbalem. Omezil užívání marihuany, opustil rizikové přátele a matka mu pomohla s výběrem nové vyhovující školy, v níž měl lepší výsledky. Petr uvedl, že na změnu svého chování dostává od okolí pozitivní ohlasy. Po skončení programu se další trestné činnosti nedopustil. Podmínky dohledu Probační a mediační služby naplňoval a probační úředník vnímal u Petra vysokou šanci na nerizikový způsob života za předpokladu, že se brzy osamostatní a vymaní se z problematického rodinného prostředí.

Z mladých dospělých byl účastníkem programu například Dan, kterému byla účast v programu uložena soudem pro výtržnictví a ublížení na zdraví. Dan baseballovou pálkou napadl muže, který měl strkat do bratrovy přítelkyně. Posléze zjistil, že si přítelkyně bratra celý incident vymyslela. V minulosti především pod vlivem alkoholu týral zvířata, mezi ním a bratrem došlo k fyzickému násilí a byl rovněž podezřelý z pěstování marihuany. Program vnímal jako povinnost, kterou je nutné splnit, ale docházel do něj pravidelně a byl aktivní. Při vstupu do programu bylo Danovi 24 let, vykonával živnost ve vystudovaném učebním oboru a žil s partnerkou, s kterou plánovali rodinu. V rámci programu byly řešeny zejména příčiny jeho trestné činnosti. Kvůli matce, která mu soustavně snižovala sebevědomí, vstupoval formou ochrany do negativních společenských jevů (např. agresivity), aby mohl být následně uznán a pochválen. Probíráno bylo i jeho pracovní vytížení, jehož zdrojem byl rovněž pocit být potřebný. Dan postupně porozuměl spouštěčům patologických jevů ve svém chování, mezi které patřili zejména riziková přátelství nebo alkohol, a rizikové situace řešil namísto agresivity ústupem. Byl schopen odmítat smlouvy, které by zapříčinily pracovní přetížení a následnou podrážděnost. Uvědomil si dopad svého jednání na oběť a její rodinu. Dan se také separoval od rizikových přátel a s tím související konzumace alkoholu. Oporou mu byla jeho partnerka, která na společném setkání uvedla, že Dan změnil přístup k životu, není ve stresu, a řeší proto vše v klidu. Dan po skončení programu žádnou další trestnou činnost nespáchal a probační úředník jeho přístup v rámci dohledu chválil.²⁷¹

6.4.2. RUBIKON Centrum

Prevenici recidivy prospívá i činnost neziskové organizace RUBIKON Centrum, která pomáhá s resocializací pachatelů.²⁷² Na svých webových stránkách zveřejnila sérii příběhů jedinců, kteří se po své trestní minulosti rozhodli změnit život. Příkladem může být Michalův příběh. Michal se dopouštěl loupeží a následně se skupinou, kterou poznal během výkonu trestu odnětí svobody v délce šesti let, páchal i trestnou činnost související s drogami. V průběhu výkonu druhého trestu odnětí svobody trvajícím osm let si uvědomil, že chce svůj život změnit. Četl historické příběhy o Egyptu a dobrodružné romány, účastnil se různých zájmových kurzů a vyučil se zahradníkem. Oporou mu byl bratr, který ho pravidelně navštěvoval. S druhým trestem mu byla nařízena i pětiletá ambulantní léčba, kterou se Michal rozhodl vyměnit za kratší

---

²⁷¹ Studie účinnosti programů proti násilí a rodinné skupinové konference. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z:

https://www.pmscr.cz/download/projekty_NSCII_Studie_ucinnosti_programu_Proti_nasili_a_RSK.pdf.

²⁷² Kdo jsme. *RUBIKON Centrum* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.rubikoncentrum.cz/kdo-jsme/>.

šestnáctiměsíční ústavní léčbu. Rovněž opustil rizikové přátele. Přes Probační a mediační službu se čtyři roky po propuštění dozvěděl o RUBIKON Centru, kde na tréninkovém místě v Komunitním centru a zahradě Kotlaska pomáhal jako zahradník. Současně se snažil najít zaměstnání. Podporu mu mimo bratra poskytovala i partnerka. Nalezení nového zaměstnání mu ale komplikoval požadavek zaměstnavatelů na čistý Rejstřík trestů.²⁷³

6.5. Prevence násilné kriminality v zahraničí

Díky členství v mezinárodních organizacích má Česká republika přístup k zahraničním zkušenostem. V rámci Evropské unie se jedná o Evropskou síť prevence kriminality zaměřenou na spolupráci v oblasti prevence kriminality spočívající zejména výměně osvědčených postupů.²⁷⁴ Orgánem Organizace spojených národů zabývajícím se prevencí kriminality mládeže i městské kriminality je Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní justici.²⁷⁵ Výstupy z této mezinárodní spolupráce jsou v podobě příkladů účinných preventivních projektů nebo programů uvedeny níže.

V Nizozemí byl v roce 2005 realizován projekt s názvem „Řešení problematiky bezpečnosti a kvality života v Hoog Catharijne a Nádražní čtvrti (Utrechtský projekt)“ zaměřující se na násilnou trestnou činnost páchanou na veřejných prostranstvích. Mezi jeho cíle patřilo například zlepšení bezpečnosti i kvality života, omezení míry kriminality a snížení strachu z ní. Opatření spočívala zejména v instalaci kamerových systémů, opravě autobusových zastávek, udržování čistoty, zaměření policejních hlídek na rizikové lokality, řešení násilného chování nezletilých a potlačování zneužívání i překupnictví drog. Výsledkem byl více než 50 % pokles počtu incidentů v celé čtvrti. Zároveň v celém městě dle policejních statistik poklesl počet incidentů spojených s drogami o 11 % a o 20 % klesl počet trestných činů, mezi které patřily zejména loupeže, krádeže a vyhrožování. Počet bezpečí u obyvatel, zaměstnanců i kolemjdoucích vzrostl.²⁷⁶

V Brazílii došlo mezi lety 1997 a 2001 v Belo Horizonte ke 100 % nárůstu počtu vražd zejména mužů do 24 let. K vraždám docházelo zejména ve slumech nebo obytných domech. V reakci na tuto situaci byl v roce 2002 realizován program „Zůstat naživu“ zaměřený na

---

²⁷³ Příběhy. *RUBIKON Centrum* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z:

<https://www.rubikoncentrum.cz/pribehy/pribehy-bez-mrizi-11-michal-z-kotlasky-2/>.

²⁷⁴ Mezinárodní spolupráce. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z:

<https://www.mvcr.cz/clanek/beta-prevence-mezinarodni-spoluprace.aspx>.

²⁷⁵ Prevence kriminality ve světě. *Prevence kriminality v České republice* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/prevence-kriminality-ve-svete/ccpcj/>.

²⁷⁶ STEVENS, Alex, Isabel KESSLER a Katrin STEINACK. *Přehled osvědčených postupů při prevenci různých typů násilí v Evropské unii*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. Prameny, s. 117-119.

snížení násilné kriminality ve slumových oblastech s nejvyšší mírou násilí. Ve slumech byly zřízeny hlídky vojenské policie a policistům, pedagogům, zdravotníkům i dalším osobám byly nabízeny kurzy prevence kriminality a násilí. V rámci programu byly také realizovány projekty zaměřené na mládež, které zahrnovaly například vzdělávací nebo volnočasové aktivity. Rovněž byly nabízeny workshopy týkající se například násilí, drog, sportu nebo umělecké tvorby. Navštívilo je zhruba 3000 mladých lidí a 200 z nich se zúčastnilo přípravy na povolání. Výsledkem bylo snížení počtu vražd o 47 % a o 46 % klesl i počet loupeží.²⁷⁷

Podobných projektů a programů je velké množství. Ne všechny jsou vždy úspěšné, a právě z toho důvodu se na mezinárodním poli v rámci sdílení dobré praxe prezentují právě ty projekty a programy, které byly efektivní. Vzhledem k zaměření této diplomové práce na loupeže, byly vybrány ty, které vedly k poklesu počtu loupeží.

---

²⁷⁷ *Prevence městské kriminality a ohrožená mládež: přehled slibných strategií a programů z celého světa: připraveno pro 11. Kongres OSN o prevenci kriminality a trestní justice, Bangkok 2005 = [Urban crime prevention and youth at risk: compendium of promising strategies and programmes from around the world].* Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. Prameny, s. 22-23.

Závěr

Jak bylo předestřeno v úvodu, násilná kriminalita se skutečně neustále vyvíjí. V současné době je v souvislosti s pandemií koronaviru možné zdůraznit zejména nárůst v poptávce po službách neziskových organizací pomáhajících obětem domácího násilí nebo zvýšení počtu osob, jež pravidelně a v nadměrné míře užívají alkohol, který je jednou z příčin násilné kriminality. Tato skutečnost jen potvrzuje nutnost neustálého zkoumání násilné kriminality tak, aby bylo možné na její změny pružně a efektivně reagovat. Jedna z mých otázek se týkala vývoje násilné kriminality v rámci 21. století. Z analýzy dat policejních statistik vyplynulo, že násilná kriminalita od počátku tisíciletí do roku 2013 kolísala. Od té doby ale každoročně klesala. Výjimkou byl rok 2019, kdy násilná kriminalita mírně vzrostla. V roce 2020 nicméně opět klesla, což by mohlo částečně souviset i s protiepidemickými opatřeními omezujícími volný pohyb. Částečně z toho důvodu, že v celkovém srovnání násilná kriminalita v roce 2020 oproti roku 2000 téměř dvojnásobně poklesla. Tato skutečnost by proto mohla svědčit i o úspěšnosti preventivních opatření. Je tedy očividné, že o vývoji rozhodně lze mluvit, ale daný vývoj nebyl vždy konstantní a docházelo během něj k fluktuacím.

V rámci kontroly kriminality existují dvě strategie. Jedná se o strategii represivní, která kriminalitu potlačuje a strategii preventivní, jejímž cílem je kriminalitě předcházet. Pokud preventivní opatření (například kvůli jejich nevhodnému zaměření) nefungují a ke spáchání trestného činu dojde, je jeho pachatel následně potrestán. Protože toto potrestání ale nemusí nutně vést k nápravě pachatele, je nutné poznat příčiny, které ho ke spáchání trestné činnosti vedly. Po jejich vyřešení totiž pachatel nemusí mít k páčání další trestné činnosti důvod. Právě na poznání příčin násilné kriminality jsem se zaměřila v rámci další z mých výzkumných otázek. Z policejních statistik je patrné, že velká část trestných činů je páčána pod vlivem návykových látek. Stejně tak je ze statistik zřejmé, že se velkého počtu trestných činů dopouští recidivisté. Z výzkumů, odborné literatury i zkušeností úředníků Probační a mediační služby, které se týkají právě příčin recidivy a faktorů spojených s ukončením kriminální kariéry pachatelů, vyplývá, že mnoho pachatelů se trestné činnosti dopouští například v důsledku užívání návykových látek nebo finančních problémů. Trestnou činnost naopak mnozí z nich přestanou páchat například po opuštění rizikových přátel nebo založení rodiny. Obdobnou zkušenost dokládá i program „Proti násilí“ zaměřený na mladé násilné pachatele. Výsledky tohoto programu dokazují, že násilné kriminalitě je možné předcházet, což ve výsledku odpovídá na mou třetí a finální výzkumnou otázku. Aby byla prevence kriminality co možná nejefektivnější, je zapotřebí realizovat všechna její opatření komplexně. Pokud bude existovat

snaha o vyřešení příčin páchaní trestné činnosti na straně pachatele, pokud budou místa náležitě zabezpečena a oběti připravené na potenciální útok, je velmi pravděpodobné, že trestných činů bude spácháno výrazně méně. I kdyby ale k trestnému činu došlo, umístěním pachatele do věznice v důsledku represivní strategie se zabrání páchaní další trestné činnosti. Výše uvedené tedy dokládá základní princip kontroly kriminality, který spočívá ve vyváženosti strategie preventivní a represivní.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BERNASCO, W., R. BLOCK a S. RUITER. *Go where the money is: modeling street robbers' location choices*. Journal of Economic Geography. 2012, 13(1), 119-143. ISSN 1468-2702.

CLARKE, Ronald V. a John E. Eck. *Analýza kriminality v 60 krocích*. Praha: Otevřená společnost, 2010. ISBN 978-80-87110-22-5.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4.

DE GREGORIO, Eugenio. *Dynamics of a robbery: criminological aspects, security issues and prevention – an exploratory study*. Police Practice and Research. 2011, 12(3), 253-264. ISSN 1561-4263.

FISHER, Bonnie S. a Steven P. LAB. *Encyclopedia of victimology and crime prevention*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2010. ISBN 978-1-4129-6047-2.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

HERETIK, Anton. *Extrémna agresia*. [D.] 1., Forenzná psychológia vraždy. Nové Zámky: Psychoprof, 1999. ISBN 80-968083-3-8.

HICKEY, Eric. *Encyclopedia of murder & violent crime*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2003. ISBN 0-7619-2437-X.

HOLCR, Květoň a Jaroslav FENYK. *Kriminológia*. Bratislava: Iura Edition, 2008. ISBN 978-80-8078-206-1.

HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2009. Student. ISBN 978-80-87212-27-1.

LAUB, John H. a Robert J. SAMPSON. *Understanding Desistance from Crime*. Crime and Justice. 2001, 28, 1-69. ISSN 0192-3234.

MAREŠOVÁ, Alena, Radovan HAVEL, Milada MARTINKOVÁ a Miroslav TAMCHYNA. *Násilná kriminalita v nejisté době*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie. ISBN 978-80-7338-149-3.

- MAREŠOVÁ, Alena. *Kriminální recidiva a recidivisté: (charakteristika, projevy, možnosti trestní justice)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie. ISBN 978-80-7338-119-6.
- MARTINKOVÁ, Milada a Eva BIEDERMANOVÁ. *Senioři v České republice jako oběti i pachatelé kriminálních deliktů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Ediční řada Studie. ISBN 978-80-7338-181-3.
- MARTINKOVÁ, Milada. *Mezinárodní výzkum obětí trestné činnosti v Praze v roce 2000*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. Studie. ISBN 80-7338-010-2.
- MARTINKOVÁ, Milada. *Oběti některých kriminálních deliktů v České republice v roce 2004*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. Studie. ISBN 80-7338-052-8.
- MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2013. Psyche (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0.
- MIRE, Scott a Cliff ROBERSON. *The Study of Violent Crime Its Correlates and Concerns*. Boca Raton: CRC Press, 2011. ISBN 978-1-4398-9431-6.
- MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9.
- MUSIL, Jan. *Oběti loupeží*. In: *Příspěvky ke kriminalistice: (mezinárodní sborník prací kriminalistů Humboldtovy university v Berlíně a Univerzity Karlovy v Praze)*. Praha: Karolinum, 1990. ISBN 80-7066-243-3.
- NEČAS, Stanislav a Milan SEILER. *Loupežná přepadení pracovišť s peněžním provozem a jejich bezpečnost (policejní, kriminalistické a technické aspekty teorie a praxe ochrany osob a majetku)*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 80-7251-155-6.
- OSMANČÍK, Otakar, ed. *Násilná kriminalita: úvodní studie k problematice násilí a násilné kriminality v naší společnosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992. Studie.
- Prevence městské kriminality a ohrožená mládež: přehled slibných strategií a programů z celého světa: připraveno pro 11. Kongres OSN o prevenci kriminality a trestní justice, Bangkok 2005 = [Urban crime prevention and youth at risk: compendium of promising strategies and programmes from around the world]*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. Prameny. ISBN 80-7338-050-1.
- ROZUM, Jan, Petr KOTULAN a Jan TOMÁŠEK. *Účinnost dohledu u osob podmíněně propuštěných*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Studie. ISBN 978-80-7338-073-1.
- ROZUM, Jan. *Výzkum trestného činu loupeže v Praze*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005. Studie. ISBN 80-7338-047-1.

SHEPHERD, Jonathan P a David P FARRINGTON. *The Prevention of Delinquency, with Particular Reference to Violent Crime*. Medicine, Science and the Law. 1996, 36(4), 331-336. ISSN 0025-8024.

SCHEINOST, Miroslav. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-096-0.

SPURNÝ, Joža. *Psychologie násilí: o psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. Praha: Eurounion, 1996. ISBN 80-85858-30-4.

STAŇKOVÁ, Lenka, Filip ŠČERBA a Milan VICHLENDÁ. *Násilná kriminalita*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-069-7.

STEVENS, Alex, Isabel KESSLER a Katrin STEINACK. *Přehled osvědčených postupů při prevenci různých typů násilí v Evropské unii*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. Prameny. ISBN 978-80-7338-058-8.

SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-389-6.

SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú., 2016. Studia. ISBN 978-80-7556-009-4.

ŠIMOVČEK, Ivan. *Kriminalistika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-343-8.

ŠTEFUNKOVÁ, Michaela, Jakub HOLAS, Zuzana KOSTELNÍKOVÁ a Martina PEŠKOVÁ. *Oběti kriminality: poznatky z viktimizační studie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. ISBN 978-80-7338-174-5.

TOMÁŠEK, Jan, Lucie HÁKOVÁ a Zuzana KOSTELNÍKOVÁ. *Probace a její efektivita pohledem pachatelů, veřejnosti a médií*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Ediční řada Studie. ISBN 978-80-7338-183-7.

TOMÁŠEK, Jan, Simona DIBLÍKOVÁ a Miroslav SCHEINOST. *Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. Studie. ISBN 978-80-7338-163-9.

TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-746-7.

VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3.

VAN KOPPEN, P. J. a R. W. J. JANSEN. *THE ROAD TO THE ROBBERY: Travel Patterns in Commercial Robberies*. British Journal of Criminology. 1998, 38(2), 230-246. ISSN 0007-0955.

VEČERKA, Kazimír, Jana HULMÁKOVÁ a Markéta ŠTĚCHOVÁ. Mladiství v procesu poruchové socializace. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie. ISBN 978-80-7338-184-4.

VEČERKA, Kazimír. Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. Studie. ISBN 80-7338-033-1.

VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace: status oběti a jeho význam: prevence a vyrovnávání se s viktimizací: reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché. ISBN 978-80-247-4849-8.

ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. Díl I, Obecná část. 3. upr. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1998. ISBN 80-85981-87-4.

ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. Díl II, Zvláštní část. 4. nezměn. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2002. ISBN 80-7251-095-9.

ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. 2. přeprac. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. ISBN 80-7251-200-5.

ZAPLETAL, Josef. *Úmyslná usmrcení: (kriminologická a trestněprávní studie)*. Praha: Generální prokuratura ČSSR, 1980.

ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-312-4.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Akce obou táborů proběhly bez větších problémů. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/akce-obou-taboru-probehly-bez-vetsich-problemu.aspx>.

Alkofakta. *Suchej únor* [online]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://suchejunor.cz/alkofakta>.

Asistent prevence kriminality. *Prevence kriminality v České republice* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/dobra-praxe/apk/>.

Domácí násilí – Nenech to být a Nenech se. *Prevence kriminality v České republice* [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/domaci-nasili-nenech-to-byt-a-nenech-se/>.

Domácí násilí představuje vážný problém. *IKEA* [online]. [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.ikea.com/cz/cs/this-is-ikea/community-engagement/zabezpecnydomov-pub10df5240>.

Domovník – preventista. *Prevence kriminality v České republice* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/dobra-praxe/domovnik/>.

Hradečtí kriminalisté objasnili loupež. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/hradecti-kriminaliste-objasnili-loupez.aspx>.

Chat: Roman Svoboda. *Česká televize* [online]. [cit. 2021-06-09]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1100492707-na-stope/chat/195-roman-svoboda/>.

Kamerové záznamy z objektů DPP. *Dopravní podnik hlavního města Prahy* [online]. [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://www.dpp.cz/osobni-udaje/kamerove-zaznamy-z-objektu-dpp>.

Kamerové záznamy z tramvají. *Dopravní podnik hlavního města Prahy* [online]. [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://www.dpp.cz/osobni-udaje/kamerove-zaznamy-z-tramvaji>.

Kdo jsme. *RUBIKON Centrum* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.rubikoncentrum.cz/kdo-jsme/>.

Loupež kriminalisté velmi rychle objasnili. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/loupez-kriminaliste-velmi-rychle-objasnili.aspx>.

Loupež v kasinu - aktualizace. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/loupez-v-kasinu-aktualizace.aspx>.

Loupež v prodejně s potravinami. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/loupez-v-prodejne-s-potravinami.aspx>.

Loupež v Tchořovicích – nové informace. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/loupez-v-tchorovicich-nove-informace.aspx>.

Loupež. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/loupez-589802.aspx>.

Loupež. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/loupez-975474.aspx>.

Loupež. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/okresni-reditelstvi-karvina-zpravodajstvi-loupez.aspx>.

Loupežná vražda v Horusicích - nové informace. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/loupezna-vrazda-v-horusicich-nove-informace.aspx>.

Městský kamerový systém hlavního města Prahy. *Magistrát hlavního města Prahy* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://bezpecnost.praha.eu/clanky/kamerovy-system>.

Mezinárodní spolupráce. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/beta-prevence-mezinarodni-spoluprace.aspx>.

Na správnou cestu! II. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/na-spravnu-cestu-ii/>.

O pořadu. *Česká televize* [online]. [cit. 2021-06-09]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1100492707-na-stope/146-o-poradu/>.

Objasněná březnová loupež. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/objasnena-breznova-loupez.aspx>.

Objasněná loupež. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/objasnena-loupez-286663.aspx>.

Objasněná loupež. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/objasnena-loupez-446949.aspx>.

Pachatel dopaden s pomocí asistentů prevence kriminality. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/pachatel-dopaden-s-pomoci-asistentu-prevence-kriminality.aspx>.

Plánovaná loupež a další případy. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/planovana-loupez-a-dalsi-pripady.aspx>.

Počet obyvatel podle regionů soudržnosti, krajů a okresů v roce 2020. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/121739346/13006220q414.pdf/5026b5e4-94e1-4b43-9435-0288ceb47312?version=1.1>.

Policie ČR vyzdvihla spolupráci s ostravskou televizí. *Česká televize* [online]. [cit. 2021-06-09]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-ostrava/novinky-ze-studia/315487-policie-cr-vyzdvihla-spolupraci-s-ostravskou-televizi/>.

Poskytnutí informace podle zákona č. 106/1999 Sb. *Portál hlavního města Prahy* [online]. [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: https://www.praha.eu/public/e0/44/bf/2933599_964030_Kamerovy_zaznam.

Poslední loupež už nestihl. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/posledni-loupez-uz-nestihl.aspx>.

Právo pro každého. *Česká televize* [online]. [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10604698737-pravo-pro-kazdeho/dily/>.

Prevence kriminality ve světě. *Prevence kriminality v České republice* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/prevence-kriminality-ve-svete/ccpcj/>.

Příběhy. *RUBIKON Centrum* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.rubikoncentrum.cz/pribehy/pribehy-bez-mrizi-11-michal-z-kotlasky-2/>.

Robbery. *United Nations Office on Drugs and Crime* [online]. [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: <https://dataunodc.un.org/data/crime/Robbery>.

Statistické přehledy kriminality za rok 2020. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>.

Studie účinnosti programů proti násilí a rodinné skupinové konference. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/projekty_NSCII_Studie_ucinnosti_programu_Proti_nasili_a_RSK.pdf.

Suchej únor. *Národní ústav duševního zdraví* [online]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.nudz.cz/suchej-unor/>.

Tisícovce pražských kamer se nevyhnete. Zkuste si v interaktivní mapě, kolik vás uvidí cestou po městě. *iROZHLAS* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/interaktivni-mapa-kamery-soukromi-sledovani-praha-hrib_1911280632_cib.

Úvod. *Mapy kriminality* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://kriminalita.policie.cz/napoveda/#/>.

3. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů.

Násilná kriminalita a její prevence

Abstrakt

Násilná kriminalita je součástí společnosti od dávných dob. Přesto se stejně jako společnost proměňuje a z toho důvodu je její zkoumání stále relevantní. Protože násilná kriminalita vzbuzuje u osob vážné obavy o vlastní bezpečí, věnuje jí policie, média i veřejnost velkou pozornost. Téma násilné kriminality je velice obsáhlé a v rámci omezeného rozsahu diplomové práce ho lze jen těžko postihnout. S ohledem na tuto skutečnost je cílem této diplomové práce především poskytnout v jejích šesti kapitolách alespoň základní přehled nejen o násilné kriminalitě, ale i její prevenci.

V První kapitole jsou vysvětleny pojmy, jež s násilnou kriminalitou souvisí, a jsou zde v přehledové tabulce rovněž uvedeny trestné činy, které jsou do násilné kriminality řazeny. Druhá kapitola poskytuje na základě analýzy dat z policejních statistik informace o podílu násilné kriminality na kriminalitě celkové, stavu násilné kriminality v jednotlivých krajích i na území celé České republiky a strukturu násilné kriminality v roce 2020. Stejně tak pojednává o vývoji násilné kriminality od počátku tisíciletí do roku 2020. Třetí kapitola se zabývá charakteristikou násilné kriminality s důrazem na trestný čin loupeže, jeho typologii i mezinárodní srovnání. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na pachatele násilné kriminality, pachatele loupeží a jejich typologii, vliv alkoholu i jiných návykových látek na páchaní trestné činnosti a kriminální recidivu. Tato kapitola je rovněž věnována obětem násilné kriminality a obětem loupeží, viktinnosti a viktimizaci obětí. V páté kapitole jsou představeny kriminologické teorie a na příkladech etiologických činitelů vysvětleny příčiny násilné kriminality. Předmětem zájmu šesté kapitoly je prevence násilné kriminality, její dělení i konkrétní příklady projektů a programů z České republiky i zahraničí.

Klíčová slova:

Násilná kriminalita, loupež, prevence

Violent crime and its prevention

Abstract

Violent crime has been a part of our society since its inception. Nevertheless, just like our society, it keeps changing and evolving and for that reason its research remains relevant. As violent crime raises serious concerns for one's safety, the police, the media and the public pay close attention to it. The topic of violent crime is very extensive and it is difficult to grasp within the limited scope of the diploma thesis. With regard to this fact, the aim of this diploma thesis is to provide in six chapters at least a basic overview not only of violent crime, but also its prevention.

The first chapter explains the concepts related to violent crime, and the attached overview table also lists the crimes that are classified as a violent crime. The second chapter provides information, based on the analysis of data from police statistics, on the share of violent crime in the total crime numbers, the state of violent crime in individual regions and throughout the Czech Republic and the structure of violent crime in 2020. It also discusses the development and evolution of violent crime up until 2020. The third chapter deals with the characteristics of violent crime with emphasis on the crime of robbery, its typology and international comparison. The fourth chapter focuses on perpetrators of violent crime, perpetrators of robberies and their typology, the influence of alcohol and other addictive substances on crime and criminal recidivism. This chapter is also devoted to victims of violent crime and victims of robbery, victimity and victimization of individual victims. In the fifth chapter, criminological theories are introduced and the causes of violent crime are explained on the examples of etiological factors. The subject of interest of the sixth chapter is the prevention of violent crime, its division and specific examples of projects and programs from the Czech Republic and abroad.

Keywords:

Violent crime, robbery, prevention